

L. S. nr. 7.

26/8

68

TILTALEBESLUTNING

Statsadvokaten for landssviksaker

i

Gjør vitterlig:

Anders Johannessen E e k født 24. juni 1895
(navn)

bopel Övre Bellevue, Jeløen i Moss

settes med dette under tiltale

ved Bergen byrett Rett

I. Etter den alminnelige borgerlige straffelov av 22. mai 1902 § 86, jfr. midl. lov av 13. desember 1946 nr. 26 og landssvikloven av 21. februar 1947 § 60.

Disse bestemmelser setter straff for den som rettsstridig bærer våpen mot Norge, eller som under en krig, hvori Norge deltar, eller med sådan krig for øye yter fienden bistand i råd eller dåd eller svekker Norges eller noen med Norge forbunden stats stridsevne.

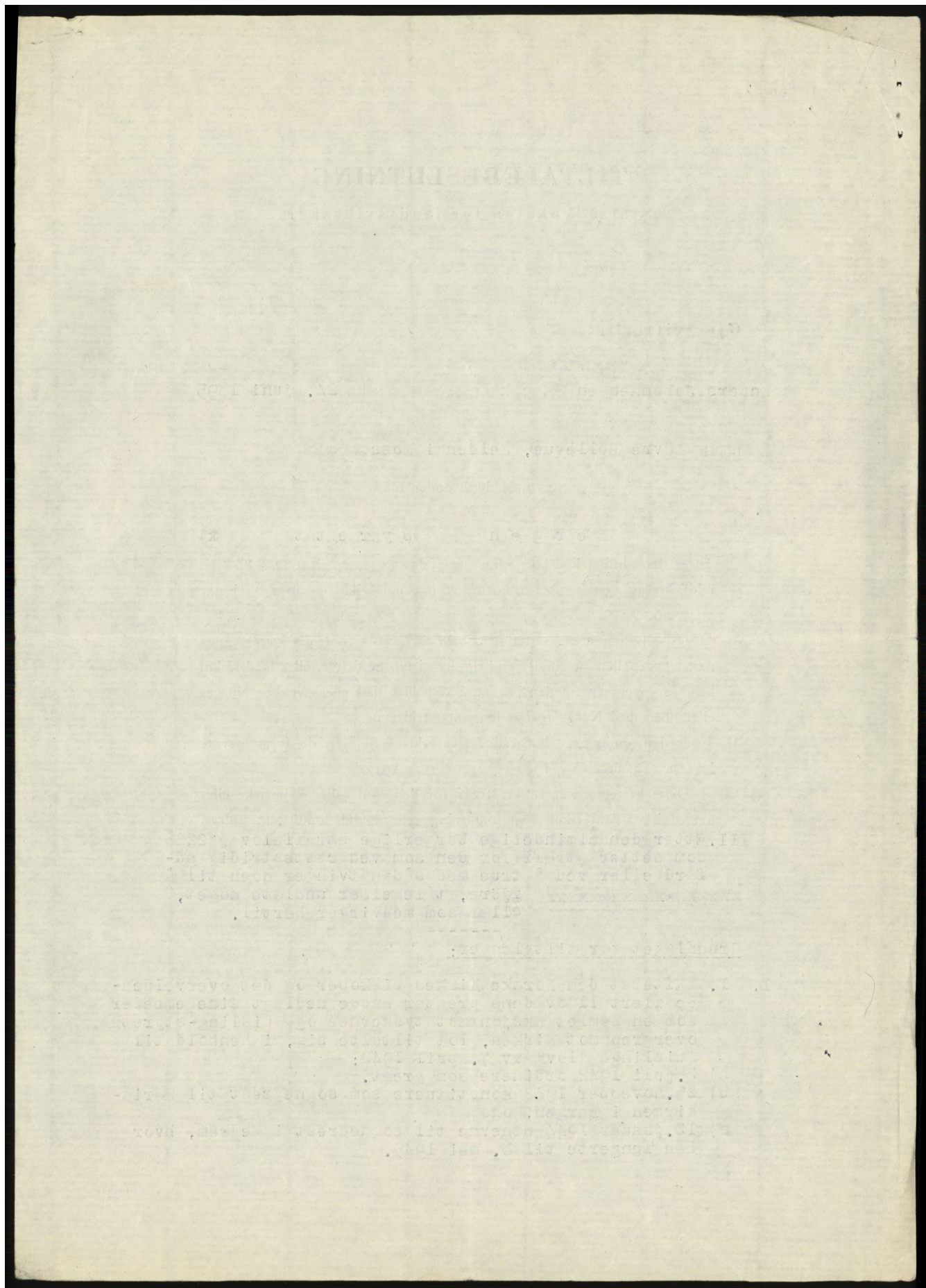
II. Etter den alminnelige borgerlige straffelov § 98, jfr. de foran nevnte lover av 13. desember 1946 og 21. februar 1947.

Disse bestemmelser setter straff for den som søker å bevirke eller å medvirke til at rikets statsforfatning ved ulovlige midler forandres.

III. Etter den almindelige borgerlige straffelov § 222 som setter straff for den som ved rettsstridig adferd eller ved å true med sådan tvinger noen til å ~~gjøre, tale eller undlate noget~~ gjøre, tale eller undlate noget, eller som medvirker hertil.

Grunnlaget for tiltalen er:

- I. 1. Etterat den Norske Kirkes biskoper og det overvældende flertall av dens prester hadde nedlagt sine embeder som en samlet aksjon mot tyskernes og Quisling-styrets overgrep mot Kirken, lot tiltalte sig, i henhold til Quislings "lov" av 7. april 1942:
3. juli 1942 ordinere som prest.
 25. november 1942 konstituere som sogneprest til Maria-kirken i Bergen, og
 13. januar 1944 utnevne til sogneprest i Hedrum, hvor han fungerte til 8. mai 1945.

- 2 -

De lovlige innehavere av disse embeder var begge forvist av politiske grunner.

I tilknytning til sogneprest-embedet har tiltalte virket som formann i menighetsrådene, og i Bergen også som formann i Bergens kirkelige fellestråd og Bergens menighetsstyre.

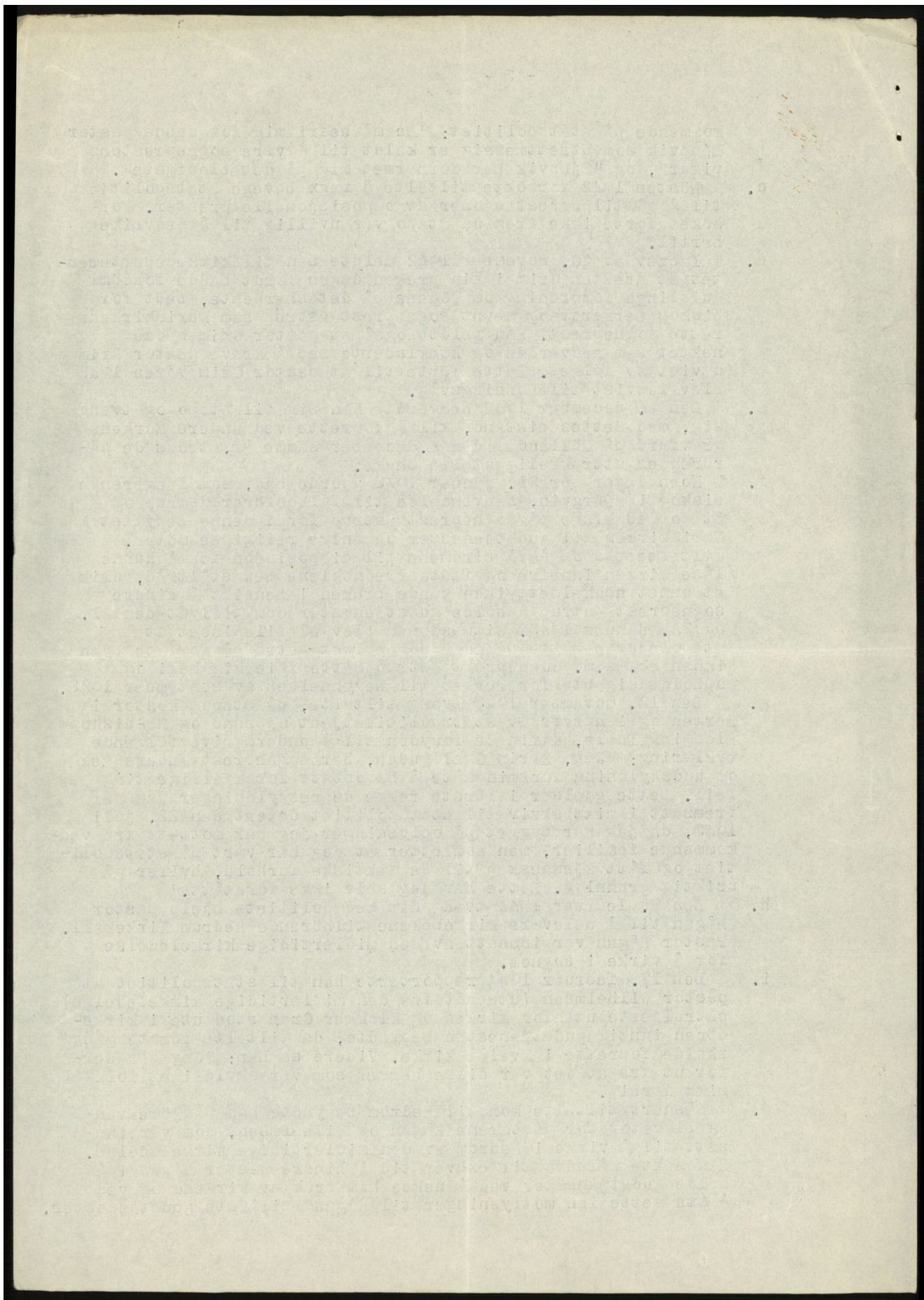
Videre har han gjort tjeneste som sekretær og assistent for NS-bispen i Bjørgvin, i hvis fravær han flere ganger har bestyrt bispe-embedet.

- 2.a. Såvel i som utenfor sitt virke som sogneprest har tiltalte drevet propaganda for Tyskland, Nasjonal Samling og den såkaldte "nye Tid" fra prekestolene i kirkene, på religiøse møter og på N.S.-medlemsmøter. Herunder kom han også med utfall mot Norges allierte.
 - b. Han tok initiativet til festgrådstjeneste i Bergens Domkirke den 16. mai 1943 i anledning Nasjonal Samlings 10-årsdag. Han holdt da en preken som sluttet slik: "Den 17. mai i år er det 10 år siden Nasjonal Samling blev stiftet. Det er dette parti som idag har tatt roret i sin hånd for å føre folket vårt til trygghet og fred. Vi må samle alle gode krefter for å støtte op under det vanskelige arbeid ved å møte disse menn med tillit og gode ønsker. La oss samle oss om det ønske at Gud må gi disse menn visdom og styrke til sin ansvarsfulle gjerning.
 - c. Våren og sommeren 1943 tok han initiativet til å stifte NS-organisasjonen "Kristen Samling" i Bergen.
3. Som "sogneprest" gikk han aktivt inn for nazifiseringen, således ved følgende disposisjoner av administrativ art:
 - a. Den 14. december 1942 avsatte han det lovlige valgte menighetsråd til Mariakirken og innsatte et nytt menighetsråd bestående av 2 NS-medlemmer og sig selv som formann.
 - b. Den 31. december 1942 erklærte han det lovlige valgte husstyre til Mariakirkens Menighetshus for avsatt og innsatte nytt husstyre bestående av 4 NS-medlemmer. Formålet hermed var å få rådighet over menighetshuset for NS-formål samt å komme i besiddelse av sogneprest Astrups leilighet i samme hus.
 - c. I begynnelsen av januar 1943 avskjediget han de lovlige ansatte diakonatmedlemmer til Mariakirken menighet og ansatte istedet NS-medlemmer i diakonattet.
 - d. I mars 1943 chikanerte han bort kirkekoret i Mariakirken og erstattet dem med NS-medlemmer.
 - e. 30. juni 1943 avskjediget han klokker Løken til Mariakirken og erstattet ham med en NS-mann.
 4. Som ledd i nazifiseringen har han videre søkt å bekjempe opposisjonen ved anmeldelser og press, således:
 - a. I brev av 20. juli 1942 medlte han til NS-bispen Zwilgmeyer at fungerende sogneprest til St. Markuskirken, pastor Djupvik, motarbeidet ham. Foranledningen hertil var at pastor Djupvik i sin høymessepreken dagen før hadde fremholdt det forkastelige ved å bruke det hellige til å fremme sine politiske planer.
 - b. I slutten av juli samme år ringte tiltalte til Stapo og forlangte å få snakke med Stapo-sjefen fordi pastor Djupvik hadde nektet tiltalte å forrette som prest ved en begravelse med den motivering at tiltalte ikke var lovlige ordinert som prest. - Tiltalte sa over telefonen til ved-

[The page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is mirrored and difficult to decipher.]

- 3 -

- kommende på statspolitiet: "De må befri mig for denne pastor Djupvik som utrettmessig er kaldt til å være sogneprestens vikar", og "Djupvik har fornærmet mig på det blodigste".
- c. Høsten 1942 forsøkte tiltalte å ~~bringe~~ bevege Statspolitiet til å gå til arrestasjoner av opposisjonelle prester. Forsøket førte ikke frem da Stapo var uvillig til å medvirke hertil.
 - d. I brev av 30. november 1942 meldte han til kirkedepartementet at presten Grim i sin preken dagen forut hadde fordømt Quislings forordning om jødene på det skarpeste, bedt for biskop Berggrav og nevnt sogneprest Astrup som Mariakirkens rette sogneprest. Han meldte også at pastor Grim hadde nektet ham nadverden og konkluderte med å kreve pastor Grim utvist av fylket. Dette førte til at pastor Grim våren 1943 blev forvist til Honningsvåg.
 - e. Den 2. desember 1942 henvendte han sig til Stapo og tvang sig, med dettes bistand, til å forrette ved Anders Morkens gravfærd på Möllendal den 4. desember samme år, tross de pårørendes uttrykkelig utalte ønske.
 - f. Noen dager før 21. januar 1943 gjorde han, som fungerende biskop i Bjørgvin, henvendelse til fylkesfører Astrup og Stapo med klage på sogneprest Astrup fordi denne benyttet Mariakirken til gudstjenester og andre religiøse møter. Tiltalte bad om å få hirdmenn til disposisjon for å kunne låse kirken innefra og fastsure nøklene med ståltråd, slik at annet nøkkelsett ikke kunde brukes i hensikt å hindre sogneprest Astrup å holde gudstjenester som tillyst den 21. og 24. januar 1943. Situasjonen blev så tilspisset at Stapolederen måtte pålegge sogneprest Astrup å forlate byen innen 23. s.m. Sogneprest Astrup måtte føie sig heri og opholde sig utenfor Bergen til begynnelsen av september 1943.
 - g. Den 12. november 1943 tvang tiltalte, på Stapos kontor i Bergen og i nærver av statspolitibetjent Gjøsund og NS-biskop Blessing Dahle, Karin Geelmyuden til å underskrive følgende erklæring: "Jeg, Karin Geelmyuden, ber sogneprest Anders Bek om undskyldning for min måte å ha optatt forskjellige ting feil. Dette gjelder i første rekke de beskyldninger jeg har fremsatt i mitt skriv til statspolitiet datert den 22. juli 1943, da jeg har bygget på opplysninger jeg har mottatt fra vedkommende familier, men som etter at jeg har vært på statspolitiet og fått kjenneskap til de faktiske forhold, hviler på uriktig grunnlag. Dette har jeg selv ikke forstått."
 - h. Den 5. februar 1944 tvang han med politiets hjelp pastor Hågan til å utlevere kirkebøkene tilhørende Hedrum Kirkekall. Pastor Hågan var innsatt av den midlertidige kirkeledelse for å virke i sognet.
 - i. Den 17. februar 1944 rapporterte han til statspolitiet at pastor Wilhelmsen (utsendt fra den midlertidige kirkeledelse) patroljerte utenfor kirken og klokker Gran stod ute i kirkedøren inntil gudstjenesten begyndte, da tiltalte første gang skulde forrette i Kvelde kirke. Videre sa han: "Jeg går derfor ut fra at det var disse herrer som var skyld i at folk gikk forbi".
 - j. Såsnart tiltalte kom til Hedrum begyndte han å gjøre vanskeligheter for pastorene Hågan og Wilhelmsen, som var innsatt til å virke i Hedrum av den midlertidige kirkeledelse. Han søkte således til enhver tid å hindre pastor Hågan i å holde gudstjenester ved å nekte ham bruk av kirkene og ved å ~~si~~ sette inn motlysninger til Hågans tillyste gudstjenester.

- 4 -

I rapport til NS-prost Lunde av 1. april 1944 betegner han Hågans og Wilhelmsens virksomhet som "i høi grad statsfiendtlig" og tilrår at de utskrives til kroppslig arbeidsplikt hvis de nekter å ta imot embede i (NS)kirken.

Samme dag henvendte tiltalte sig til NS-lensmannen i Hedrum med krav om at Hågan og frue skulde utvises av Hedrum, og at pastor Hågan pålegges kroppslig arbeide og forvises til annet sted.

Som følge av denne tiltaltes aktivitet blev såvel pastor Hågan som pastor Wilhelmsen forvist til Lillehammer.

II. Som I.

III. Som I nr. 4 e, g og h.

I medhold av landssviklovens § 14 vil der bli nedlagt påstand om inndragning av tiltaltes ulovlig oppebårne lønn m.v. med kr. 15.000,-.

Som forsvarer for tiltalte er opnevnt herr

Bergen den 21. august 1947.

Paal Røll

*Sendes med gjengjort Bergen byrett, ord. for lands-
saksaker med anmodning om å få gjennomsatt forsvaret.
Bergen den 23. august 1947*

Nils Beyer

Sendes Aktor herr o.r.sakfører Nils Beyer, idet o.r.sakfører Paal Røll oppnevnes som forsvarer for tiltalte.

Bergen byrett, den 23. august 1947.

KR all Mattheussen

Sendes Moss Politikammer med anmodning om for-
kynnelse og påfølgende retur hertil. Gjenpart følger.

Bergen, den 25. august 1947

W. H. A. 27
M. P. nr. 344 7
1947

Aar 1947 den 27/8 kl. 14,10 ble denne tiltalebeslutning og
forsvarsoppnevning lovlig forkynt for Anders Johannessen Eek
personlig paa bopel. Bekreftet gjenpart levert.

Dette bevidnes i.h.t. avgitt forsikring.

Jan Thorkjennig
politikonstabel.

Tilbakesendes Bergen politikammer, landssvikavd. i forkynt
stand.

D.s.

Sendes aktor, herr o.r.sakfører Nils Beyer, Olav Kyrresgt. 11,
her, i forkynt stand. -

BERGEN POLITIKAMMER den 29. august 1947.
Avdeling for Landsviksaker

H. M. M. M.
politifinspektør

Prosess-skjema nr. 25.
(Straffesak, hovedfor-
handling med
domsmenn.)

Straffesak.

L. 639.
Bg. Kr. politi

69

Rettsbok

for

Bergen Byrett

Hovedforhandling

År 1947 den 9. desember ble rett holdt i Bergen
Tinghus, rettspal. nr. 3.

Rettens formann: Dommer R. Helle Andresen

Domsmenn: Baker Bjørn Sakariassen og
kondorassistent Kollong Tjøse

? som begge har avgitt forsikring før.

Protokollfører: Anna Helle

sak nr. 105/1947

Den offentlige påtalemyndighet

mot

Anders (Johannessen) Beck

tiltalt for

landsforbrytelse.

Anders Eet påbeg. søringen i Havnås TVANGSARBEIDSLEIR den 19. 1948 under fange-nr. 428.

TVANGSARBEIDSDIREKTOR

Kom inn i Bjørkelangen Tvangsarbeidsleir under fange-nr. 611. Den 24. 1948 del

forbrytelse

- 2

Til stede: Aktor

O. R. Sakf. Nils Bergen

Forsvarer

O. R. Sakf. Paal Roll

Tiltalte møtte

Rettens formann gjorde domsmennene oppmerksom på at de var utelukket fra å gjøre tjeneste dersom de var i noe tilfelle som er nevnt i § 106 eller § 107 i domstolsloven. Han oppfordret domsmennene og partene til å si fra om dette var tilfellet. Han oppfordret også domsmennene til å si fra om det for deres vedkommende forelå slike omstendigheter som er nevnt i § 108 i domstolsloven.

Domsmennene uttalte seg krøplig mot rettens sammensetning fremkom ingen bemerkning. Der fremkom heller ingen bemerkning om at varadoms mannen innbrakte iskladd domsmann Mørche Dahl, som hadde vanskeligheter ved færes fra sitt arbeid.

Aktor la fram:

Tiltalbeslutning
 Utskrift av skaffereregisteret (dok. 6)
 Fødselsattest (dok. 7)

Tiltalbeslutningen ble lest opp:

Tiltalte Anders Beck (ihrte Johannevassen)
 født 24/6-1875 ¹⁸⁷⁵ av ektevige foreldre norske fældre cellie-
 lussarbeider Nils Martin Beck og hustru
 Klara, f. Hørlung, bopel Beckbo, Yeløng Moss,
 tidligere kloster i St. Markus menighet i

- 3 -

Bergen, gift og har hustru i forsynge,
 har tidens friggjeringer ikke hatt noen
 innleide, ufermunde, har - visstnok i 1917 -
 avlagt sin værneplikten i infanteriet, -
 selv seg tidligere ikke kjaldt eller skaffet
 og heller ikke bældagst.

Han erkjente seg

ikke straffskyldig

Tiltalte ble oppfordret til å følge forhandlingene med oppmerksomhet.

De innkalte vitner ble påropt. De møtte

Vitnene i saken er innstevnet til 10/12-47.

Vitnene ble formant etter strpl. § 182, og gikk foreløpig ut av rettssalen.

Aktor utviklet det som tiltalen gjaldt, og nevnte de bevis han ville føre for sin

påstand. - Herunder ble dokumentert følgende:

Tiltalte var villig til å gi forklaring og forklarte seg.

Dok. 5 ad 9, 4 ad 9, 14^c ad 41,

2 ad 9, dok. 45, dok. 16 ad 41, 10 ad 41

3 ad 41, dok. 15.

- 4 -

Tiltalte var villig til å gi forklaring
og forklarte seg.

Under tiltaltes avhør ble
dokumentert følgende:

Dok. 19, dok. 11, dok. 17, dok. 46
Bilag 3 ad 42, bilag 4 ad 42, lit. 9 ad 9,
dok. 23^a, Bil. 11 ad 35, lit. 12 ad 35,
bilag 10 ad 35, lit. 9 ad 35, bilag 17 ad 35
bilag 4 ad 35 og bilag 1 ad 59

Rettsmålet ble deretter avsluttet
og forhandlingene forfaller morgen
kl. 10.

Rettsmålet hadde vært fra kl. 9⁴⁵
til kl. 15¹⁵

Retten hevd.

Bjarne H. Zachariassen *[Signature]* E. Nyse

- 5 -

Aar 1947 den 10 desember
ble rettens forhandlinger fortsatt samme
sted under samme ledelse og med de
samme domsmenn enn i forrskjendes
rettsmål. -

Protokollfører: Anna Kelle

Til side: Tildalle Anders Kelt, -
adv. o. r. sakf. Nils Peyer og
forvareren o. r. sakf. Paal Rall.

De innkalle vitner ble påropst. og
av disse måtte nu 11 av dem. -

Disse ble formandt efter st. pl. § 182.
og gjelde forloping ut av rettsalen.

Deretter forste enn
1de vitne: Pjarme Djuprøtt, 35 år,
hjelpesnekst, bopel Vognstølen
nr. 8^a, med tildalle ut-
skilt og uforsvordt, avga
forklaring, edfestedes og
fåbradte.

- 6 -

Første barn

2de vitne:

Hanna Pö, 55 år gammel,
husholderske, bopæl
Aarstadvold nr. 1de,
avgav forklaring, edfestedes
og frikaldte.

3de vitne:

Domb Løndal, 56 år gammel,
tidligere kolloppsynsmann
(etter frigjøringen oppsagt
fra Sør Skilling Jule-Skilling nu,
bopæl Nyge Landvirkssvei 29,
med tillatte ubeslektet og
uforbunden, avgav forklaring
og frikaldte -
Redfestelse ble unnlatt i
medhold av Skjprel's
3 186².

4de vitne:

Korseth Kristian Larsen,
73 år, fny. representant, ^{x)}
bopæl Broken nr. 11,
med tillatte ubeslektet
og uforbunden, avgav
forklaring. -
*) Vitnet har tidligere vært
dømt i Mariakirken.
Vitnet edfestedes og fra-
kaldte.

- 7 -

5te vitne:

Nils Gjerovold, 58 år gammel, kirketjener, bopæl Kalandsveid i Fana, med tilfalle ubestrikt og uforbunden, avga forklaring, edfæstede og frakjæde.

6te vitne:

Helge Magnus Johnsen, 49 år, kirkeverge i Bergen, bopæl Richard Nordraabergs 2, med tilfalle ubestrikt og uforbunden, ^{avga forklaring} edfæstede og frakjæde.

7de vitne:

Sverre Marinus Johansen, 49 år, tidligere inspektør i Statspolitisk, adr. i Oslo Kronprinsensgate 10, f. t. i Bergens fredsengjeld dømt for Landssvik - med tilfalle ubestrikt og uforbunden, kjent med vitneansvar, avga forklaring og ble tilbakeført til fengsel. - Redfæstelse ble innbrakt i i h. t. Skjpsel. § 186².

8de vitne:

Andreas Gjøsund, 38 år, tidligere 1ste løynt i Statspolitisk, bopæl

- 8 -

Djördalen nr. 19, f. b.
 i fengsel dømt for landssvik,
 med tillaks ubestikkelse og
 uforsvunden, bekjent med
 vitneansvar, avga forklaring
 og forsvare, - tilbakeføres til
 fengsel - Redfuselse ble
 unnlatte i i h. t. straffel.
 § 186².

9de vitne:

Christian Astrup, 37 år,
 tidligere fogdesforer i N.S.,
 bopel Vaaler i Solør, f. b.
 i fengsel dømt for landssvik,
 med tillaks ubestikkelse og
 uforsvunden, bekjent med
 vitneansvar, avga for
 klaring og tilbakeføres til
 arresten.
 Redfuselse ble frafalt i
 h. t. straffeprosess § 186².

10de vitne:

Oddvar Dalbøge Nilsen,
 31 år, tidligere lensmann.
 bopel Hedrum. -
 f. b. i Gullstogen fengsel
 dømt for landssvik, med
 tillaks ubestikkelse og ufor-
 svunden, kjent med vitne

- 9 -

ansvaret, avga forklaring
og ble tilbakeført til
fengsel. -
Redferdelse ble innbudd
i h. b. stp. rel. § 186 ².

11te vitne:

Sigmund Fygleng, 52 år,
prest, uten fast bolig, -
sitter f. b. i Møllergaten 19,
Oslo, i varselstid sikret for
landssvik, kjendte med
vitneansvar, med tilbake
ubestilt og uforbunden,
avga forklaring og ble
tilbakeløst til fengsel.
Redferdelse ble innbudd i
h. b. stp. rel. § 186 ².

12te vitne:

Jacoline Nilser, 52 år,
strykerstue, bopel Nordre
Skulerivevei nr. 11, med
tilbake ubestilt og ufor-
bunden, avga forklaring
edferdelses og frihædte.

Under avhør av vitne Djupvik (1. o.)
dokumenterte aktør dok. nr. 8 og dok. 43
og under vitne Astriup (9de o.) avhør
Lulag 13te ad dok. 41.

- 10 -

Tillalle var gitt anledning a
ittale seg sard ved avhor av hvor enkelt
vitre som ved dokumentasjonen.

Vitrene fra Gelmyden, og
som hadde meldt forfald og innsendt
leg. utkl. d. 6/12-47 fra dr. V. Linder, og
vitre pastor Haatjorn, fra hvem der
var sendt telegram om at hadde forfald,
samt vitre pastor Asbjørns, som f. t. var
favorende, ble samtlige forfald.

Pa grund av den fremstredne
ble alle forhandlingene avbrudd og
forbeller innrykk kl. 10.

Rettsmaler hadde vart fra
kl. 10 til henimot kl. 15³⁰.

Retten hevet.

Bjarne H. Zacharassen Rini Aune E. Ape

- 11 -

År 1947 den 11. desember ble
rettens forhandlingar ført på samme
sted under samme ledelse og med de
samme domsmenn.

Protokollfører: Anna Sella.

Til stede: Tillale Anders Beck, -
advok. o. r. sakfører Nils Doyr og
forsvareren o. r. sakf. Paal Rall.

Fremsto kom

13de vitne: Olaf Karl Løken, 70 år gf., -
klokker i Mariakirken, Bergen,
bopel Nye Sandviktvei nr. 3,
med tillale ubestekt og
ufrubunden, avga forklaring
edfestedes og frikjaldt.

14de vitne: Ragnhild Johannessøn, -
60 år, hjemmeverende hushjelp,
bopel Småskansen nr. 4,
med tillale ubestekt og
ufrubunden, avga forklaring
edfestedes og frikjaldt.

15de vitne: Anna Siegfrid Arnesen, -
37 år, husmor, bopel
Fimbergåsen 8, ubestekt og
ufrubunden med tillale.

- 12 -

domfelde for landsvik,
avga forklaring og fradømmelse
bedømmelse ble unnlatt i
h. l. straffeprosesslovens § 186

Tillatte ble gitt anledning til å
uttale seg ved hvert enkelt vitnes avhør

Derefter ble dokumentert av aktor
følgende: Dok. 29 nr 1 bilag

Bilag 6 ad 35

" 7 ad 35 (delvis)

" 8 ad 35

Dok. 54 side 49.

" 18

Bilag 12 ad 41

" 8 ad 41, side 3.

Tillatte fikk anledning til å uttale
seg vedrørende dokumentasjonen

aktør hadde derefter ordet

Hermed sluttes

Påstand:

at tillatte overensstemmende med tillatte
betskræningen dømmes til tvangsarbeid
i 4 år og 6 måneder og at han fradømmes
de i landsviklovens § 10 nr. 1, 2 og 3
nærke rettigheter for et tidsspørsmål av 10 år.
Videre at han tilpliktes å tale inndragning

- 13 -

til det opplyste med kr. 15,000,-.

Aklor anmodet ⁿⁱ om å fere barn vidne
fr. Hildis Andersen, temofullm. Bergen. Porsgutt

Retten besluttet å efterkomme aklors
anmodning, idet forvareren ikke hadde
nøe å bemerke.

Dorfer fremsto barn
16de vidne: Hildis Christine Andersen, -
44 år, temofullmaktig, bopel
Ybsensgate nr. 82, med tillatte
ubestekte og uforsvorne,
bekjendt med vidneansvar
og edens betydning, avga
forklaring, edfestedes og fra-
trådte.

Forvareren hadde dorfer ordet. ^{x)}
Han nedla

Fastsettelse:

At tillatte frifinnes

Aklor hadde ordet påny for noen
bemerkninger.

Tillatte ble gitt anledning til å
^{x)} Han dokumenterte del. 47.

- 14 -

uttale seg.

Dommen utleste forhandlings-
stillet og saken oppstilt til dom.

Rettsmålet hadde vart fra kl. 10
til kl. 14.

Retten holdt.

Bjorne H. Kaestensen Amundsen E. Aage

Aur 1947 den 15. desember ble
rett holdt i Bergen Tinghus, rettstol 3.
under samme ledelse og med de samme
dommerne som i forstændes rettsmålet
Protokollfrier Anna Helle

Som da

efter forstændes rådslagning og stemme-
giving for tilkulede dom for åpne
dies ble avlagt skilt

15
15.12.10.167
D O M :

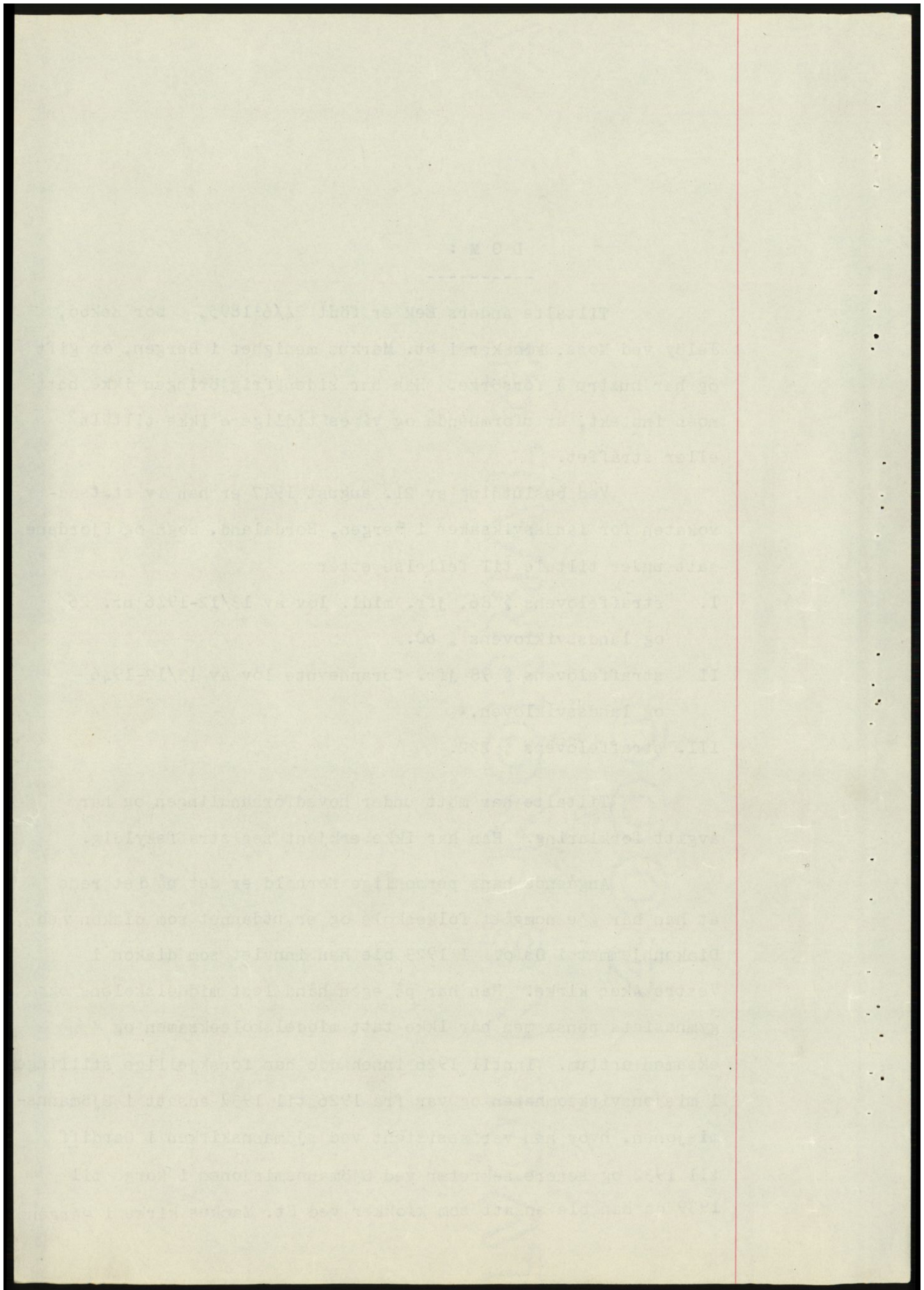
Tiltalte Anders Eek er født 24/6-1895, bor Eekbo, Jeløy ved Moss, klokker i St. Markus menighet i Bergen, er gift og har hustru å forsørge. Han har siden frigjøringen ikke hatt noen inntekt, er uformuende og vites tidligere ikke tiltalt eller straffet.

Ved beslutning av 21. august 1947 er han av statsadvokaten for landssviksaker i Bergen, Hordaland, Sogn og Fjordane satt under tiltale til fellelse etter

- I. straffelovens § 86, jfr. midl. lov av 13/12-1946 nr. 26 og landssviklovens § 60.
- II. straffelovens § 98 jfr. forannevnte lov av 13/12-1946 og landssvikloven,
- III. straffelovens § 222.

Tiltalte har møtt under hovedforhandlingen og har avgitt forklaring. Han har ikke erkjent seg straffskyldig.

Angående hans personlige forhold er det på det rene at han har gjennomgått folkeskole og er utdannet som diakon ved Diakonhjemmet i Oslo. I 1923 ble han innviet som diakon i Vestre Aker kirke. Han har på egen hånd lest middelskolens og gymnasiets pensa men har ikke tatt middelskoleeksamen og eksamen artium. Inntil 1926 innehadde han forskjellige stillinger i misjonsvirksomheten og var fra 1926 til 1939 ansatt i Sjømannsmisjonen, hvor han var assistent ved sjømannskirken i Cardiff til 1932 og senere sekretær ved Sjømannsmisjonen i Norge til 1939, da han ble ansatt som klokker ved St. Markus kirke i Bergen.

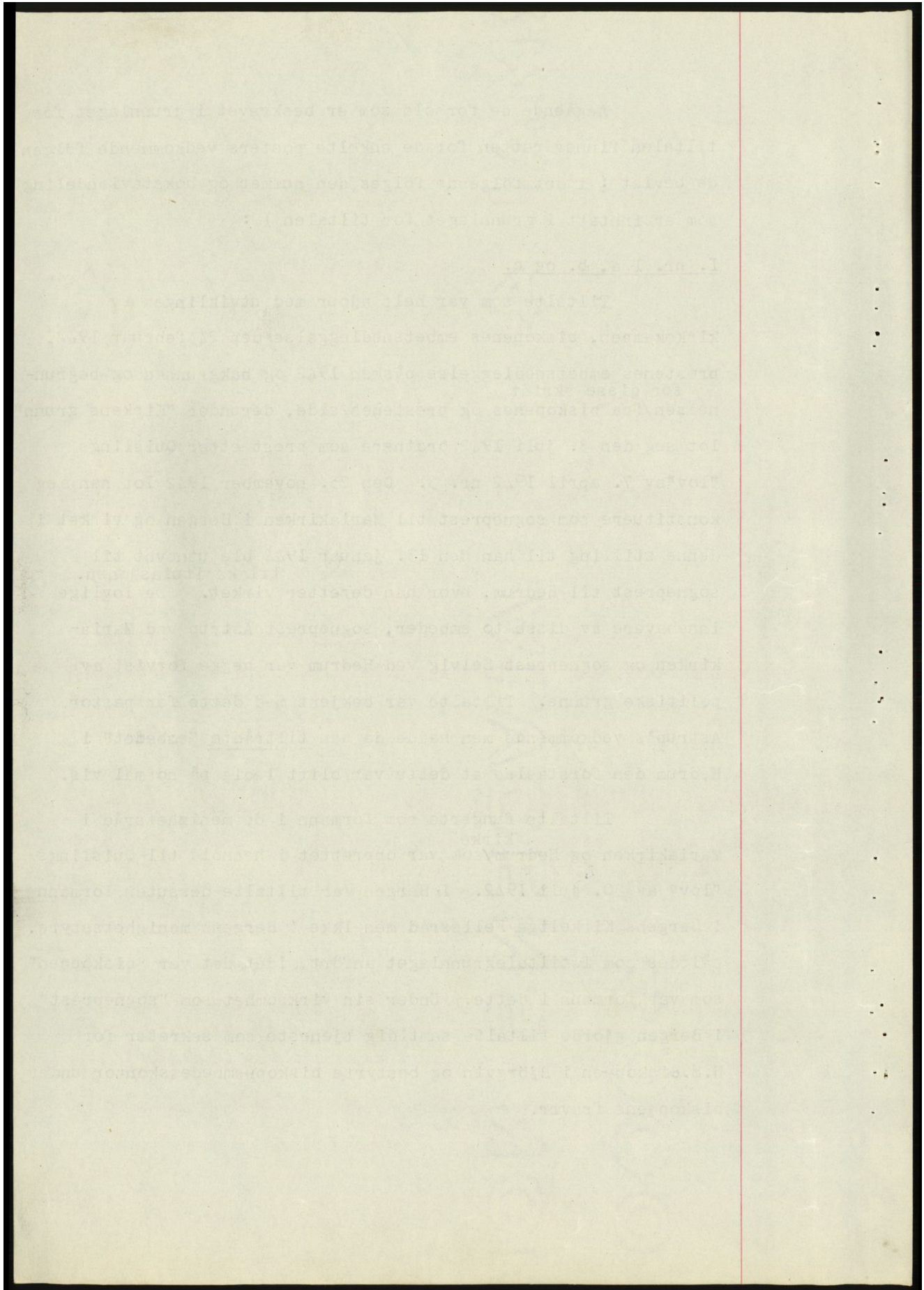

Angående de forhold som er beskrevet i grunnlaget for tiltalen finner retten for de enkelte posters vedkommende følgende bevist (i det følgende følges den nummer og bokstavinnndeling som er inntatt i grunnlaget for tiltalen) :

I. nr. 1, a, b. og c.

Tiltalte som var helt ajour med utviklingen av kirkekampen, biskopenes embetsnedleggelse den 24 februar 1942, prestenes embetsnedleggelse påsken 1942 og bakgrunnen og begrunnelsen for disse skridt fra biskopenes og prestenes side, derunder "Kirkens grunn" lot seg den 3. juli 1942 ordinere som prest etter Quislings "lov" av 7. april 1942 nr. 3. Den 25. november 1942 lot han seg konstituere som sogneprest til Mariakirken i Bergen og virket i denne stilling til han den 13. januar 1944 ble utnevnt til sogneprest til Hedrum, hvor han deretter virket til kapitulasjonen. De lovlige innehavere av disse to embeder, sogneprest Astrup ved Mariakirken og sogneprest Selvig ved Hedrum var begge forvist av politiske grunner. Tiltalte var bekjent med dette for pastor Astrup's vedkommende men hadde da han tiltrådte "embedet" i Hedrum den forståelse at dette var blitt ledig på normal vis.

Tiltalte fungerte som formann i de menighetsråd i kirke Mariakirken og Hedrum/som var opprettet i henhold til Quislings "lov" av 30. juli 1942. I Bergen var tiltalte dessuten formann i Bergens Kirkelige Fellesråd men ikke i Bergens menighetsstyre, således som i tiltalegrunnlaget anført, idet det var "biskoppen" som var formann i dette. Under sin virksomhet som "sogneprest" i Bergen gjorde tiltalte samtidig tjeneste som sekretær for N.S. Biskoppen i Bjørgvin og bestyrte biskopembedetskontor under biskopens fravær.

3

- 17 -

I nr. 2.a.

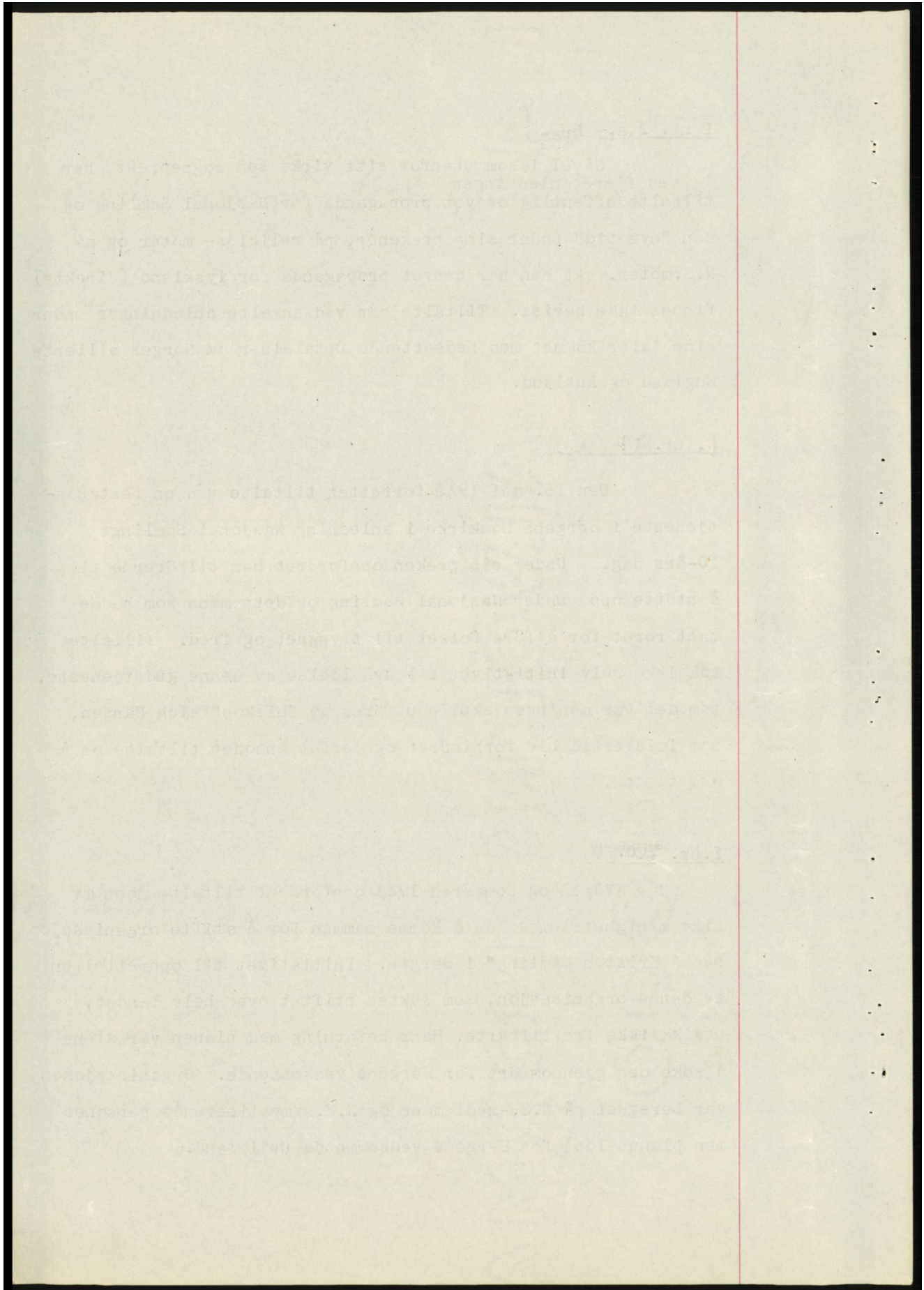
Såvel i som utenfor sitt virke som sogneprest har ved flere anledninger tiltalte/offentlig drevet propaganda for Nasjonal Samling og den "nye tid" under sine prekener, på religiøse møter og på N.S:møter. At han har drevet propaganda for Tyskland (direkte) finnes ikke bevist. Tiltalte har ved enkelte anledninger under sine taler kommet med nedsettende uttalelser om Norges allierte, England og Rusland.

I. nr. 2 b.

Den 16. mai 1943 forrettet tiltalte ved en festgudstjeneste i Bergens Domkirke i anledning Nasjonal Samlings 10-års dag. Under sin preken oppfordret han tilhørerne til å støtte opp under Nasjonal Samling og dets menn, som hadde tatt roret for å føre folket til trygghet og fred. Tiltalte tok ikke selv initiativet til avholdelse av denne gudstjeneste, som det var meningen skulle utføres av "biskop" Falck Hansen, som imidlertid ble forhindret og derfor anmodet tiltalte om å overta den,

I.nr. 2.c.

Våren og sommeren 1943 oppfordret tiltalte noen av sine menighetslemmer om å komme sammen for å stifte organisasjonen "Kristen Samling" i Bergen. Initiativet til opprettelsen av denne organisasjon, som søktes stiftet over hele landet, utgikk ikke fra tiltalte. Hans befatning med planen var alene å søke den gjennomført for Bergens vedkommende. Organisasjonen var beregnet på N.S.-medlemmer og N.S.sympatiserende personer men planen løp for Bergens vedkommende ut i sand.

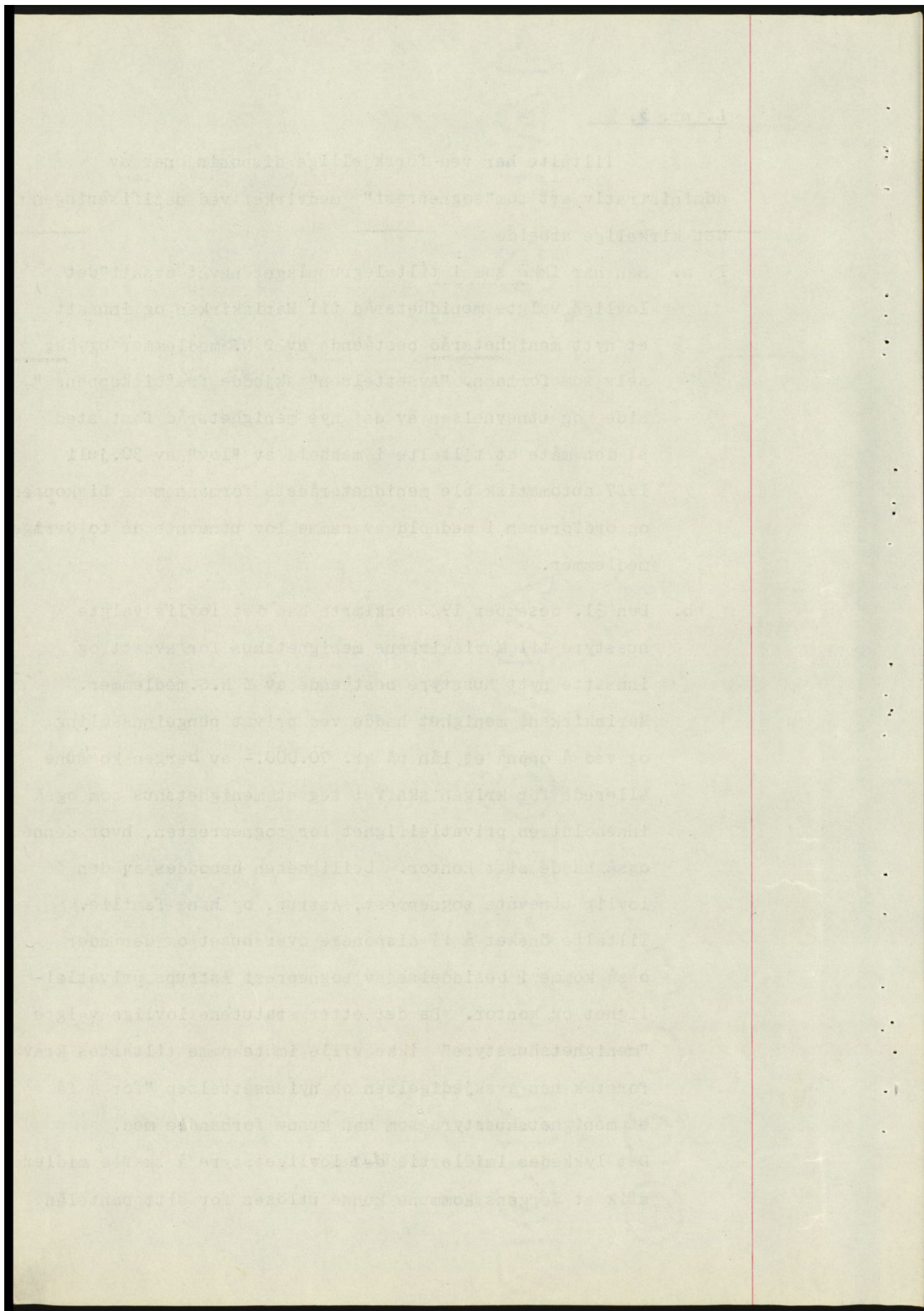
H

- 18 -

I.- nr. 3.

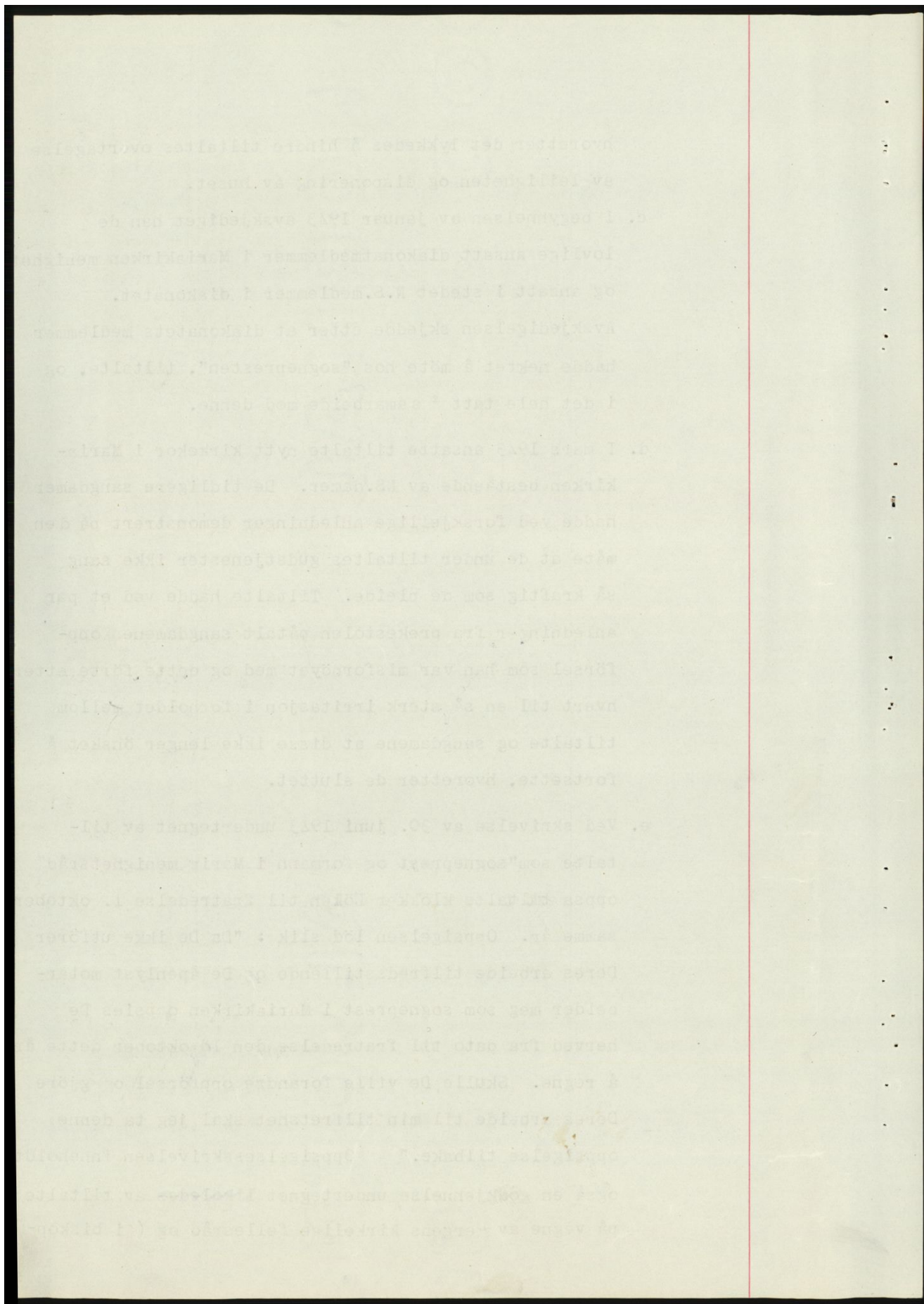
Tiltalte har ved forskjellige disposisjoner av administrativ art som "sogneprest" medvirket ved nazifiseringen av det kirkelige arbeide:

- a. Han har ikke som i tiltalegrunnlaget nevnt avsatt "det lovlige" valgte menighetsråd til Mariakirken og innsatt et nytt menighetsråd bestående av 2 NS-medlemmer og seg selv som formann. "Avsettelsen" skjedde fra "biskoppens" side og utnevnelsen av det nye menighetsråd fant sted på den måte at tiltalte i medhold av "lov" av 30. juli 1947 automatisk ble menighetsrådets formann mens biskoppen og ordføreren i medhold av samme lov utnevnte de to øvrige medlemmer.
- b. Den 31. desember 1942 erklærte han det lovlige valgte husstyre til Mariakirkens menighetshus for avsatt og innsatte nytt husstyre bestående av 4 N.S.-medlemmer. Mariakirkens menighet hadde ved privat pengeinnsamling og ved å oppnå et lån på kr. 70.000.- av Bergen kommune allerede før krigen skaffet seg et menighetshus som også inneholdt en privatleilighet for sognepresten, hvor denne ~~også~~ hadde sitt kontor. Leiligheten beboddes av den lovlige utnevnte sogneprest, Astrup, og hans familie. Tiltalte ønsket å få disponere over huset og derunder også komme i besiddelse av sogneprest Astrups privatleilighet og kontor. Da det etter statutenes lovlige valgte "menighetshusstyre" ikke ville imøtekomme tiltaltes krav foretok han avskjedigelsen og nyinnsettelsen "for å få et menighetshusstyre" som han kunne forhandle med. " " Det lykkedes imidlertid ~~det~~ lovlige styre å skaffe midler slik at Bergens kommune kunne utløses for sitt pantelån,

5
- 19
hvoretter det lykkedes å hindre tiltaltes overtagelse av leiligheten og disponering av huset.

- c. I begynnelsen av januar 1943 avskjediget han de lovlige ansatte diakonatmedlemmer i Mariakirken menighet og ansatte i stedet N.S.medlemmer i diakonattet. Avskjedigelsen skjedde etter at diakonattets medlemmer hadde nektet å møte hos "sognepresten", tiltalte, og i det hele tatt å samarbeide med denne.
- d. I mars 1943 ansatte tiltalte nytt kirkekor i Maria-kirken bestående av NS.damer. De tidligere sangdamer hadde ved forskjellige anledninger demonstrert på den måte at de under tiltaltes gudstjenester ikke sang så kraftig som de pleide. Tiltalte hadde ved et par anledninger fra prekestolen påtalt sangdamenes oppførsel, som han var misfornøyet med, og dette førte etter hvert til en så sterk irritasjon i forholdet mellom tiltalte og sangdamene at disse ikke lenger ønsket å fortsette, hvoretter de sluttet.
- e. Ved skrivelse av 30. juni 1943 undertegnet av tiltalte som "sogneprest og formann i Maria menighetsråd" oppsa tiltalte klokker Løken til fratredelse 1. oktober samme år. Oppsigelsen lød slik: "Da De ikke utfører Deres arbeide tilfredsstillende og De åpenlyst motarbeider meg som sogneprest i Mariakirken oppsies De herved fra dato til fratredelse den 1. oktober dette år å regne. Skulle De ville forandre oppførsel og gjøre Deres arbeide til min tilfretshet skal jeg ta denne oppsigelse tilbake." Oppsigelsesskrivelsen inneholdt også en godkjennelse, undertegnet ~~Løken~~ av tiltalte på vegne av Bergens kirkelige fellesråd og (i biskop-

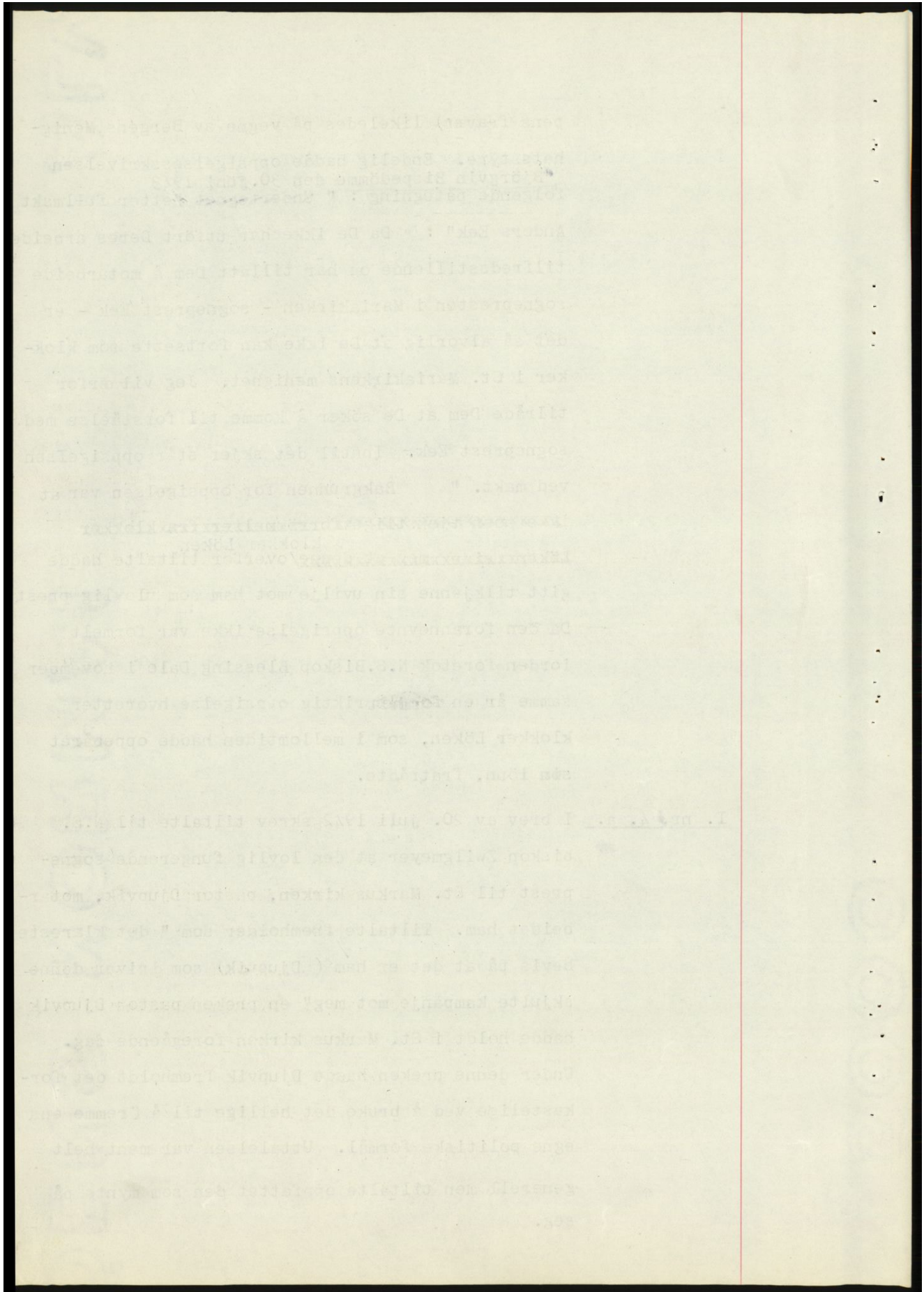
6

- 20 -

2

pens fravær) likeledes på vegne av Bergens Menighetsstyre. Endelig hadde oppsigelsesskrivelsen "Björgvin Bispedømme den 30. juni 1943 følgende påtegning: " ~~Undertegnet~~ /etter fullmakt Anders Eek" : " Da De ikke har utført Deres arbeide tilfredsstillende og har tillatt Dem å motarbeide sognepresten i Mariakirken - sogneprest Eek - er det så alvorlig at De ikke kan fortsette som klokker i St. Mariakirkens menighet. Jeg vil derfor tilråde Dem at De søker å komme til forståelse med sogneprest Eek. Inntil det skjer står oppsigelsen ved makt. " Bakgrunnen for oppsigelsen var at ~~ikke noen tydelig foranmeldelse fra klokker~~ klokker Løken ~~Løken sin egen side~~ /overfor tiltalte hadde gitt tilkjenne sin uvilje mot ham som ulovlig prest. Da den forannevnte oppsigelse ikke var formelt iorden foretok N.S.Biskop Blessing Dale i november samme år en formeltriktig oppsigelse hvoretter klokker Løken, som i mellomtiden hadde oppbeåret som lønn, fratrådte.

I. nr. 4. a. I brev av 20. juli 1942 skrev tiltalte til N.S. biskop Zwilgmeyer at den lovlig fungerende sogneprest til St. Markus kirken, pastor Djupvik, motarbeidet ham. Tiltalte fremholder som " det klareste bevis på at det er ham (Djupvik) som driver denne skjulte kampanje mot meg" en preken pastor Djupvik hadde holdt i St. Markus kirken foregående dag. Under denne preken hadde Djupvik fremholdt det forkastelige ved å bruke det hellige til å fremme ens egne politiske formål. Uttalelsen var ment helt generell men tiltalte oppfattet den som myntet på seg.

- 21 -

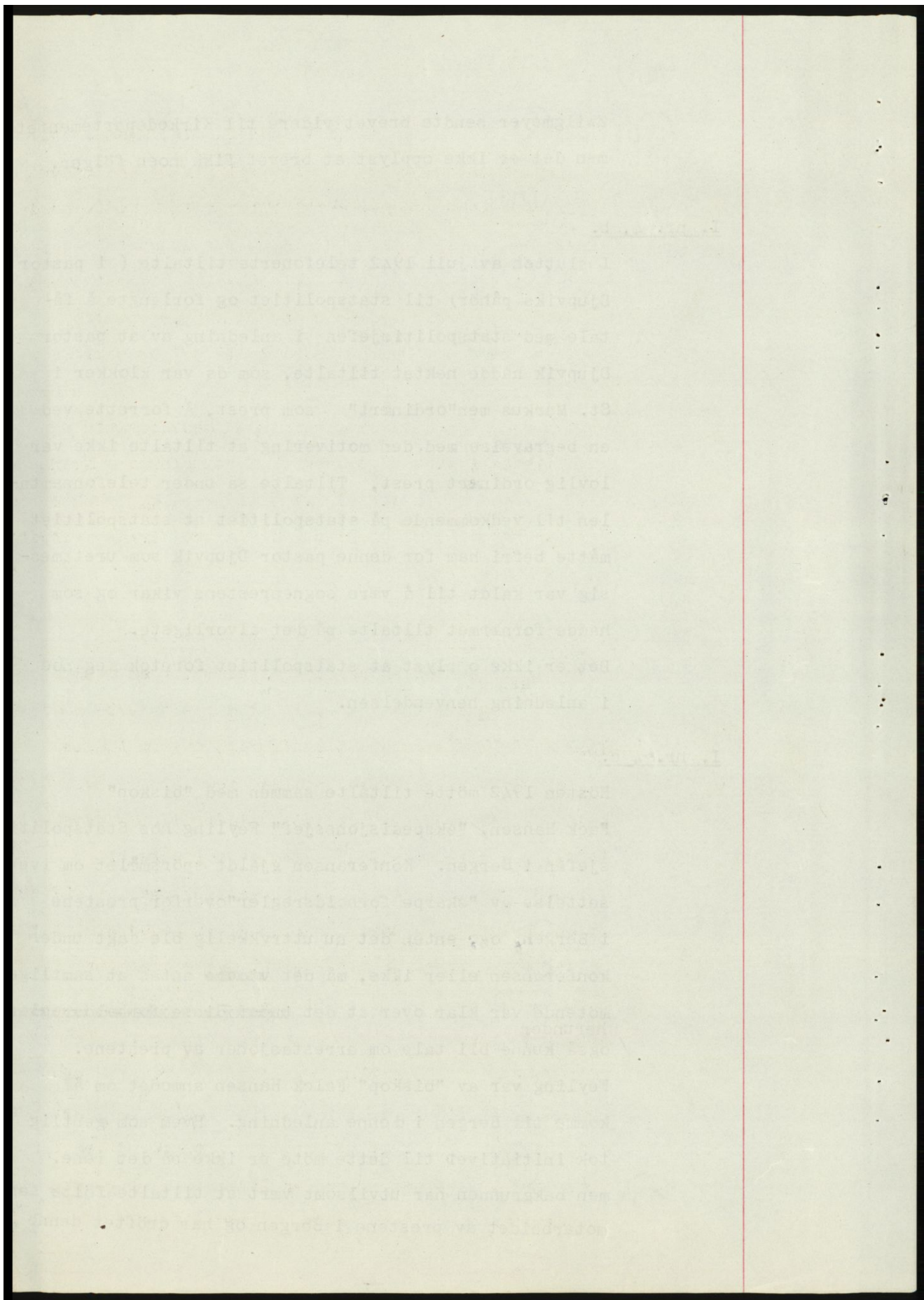
Zwilgmeyer sendte brevet videre til Kirkedepartementet, men det er ikke opplyst at brevet fikk noen følger.

I. nr. 4. b.

I slutten av juli 1942 telefonerte tiltalte (i pastor Djupviks påhør) til statspolitiet og forlangte å få tale med statspolitisjefen i anledning av at pastor Djupvik hadde nektet tiltalte, som da var klokker i St. Markus men "ordinært" som prest, å forrette ved en begravelse, med den motivering at tiltalte ikke var lovlig ordinært prest, Tiltalte sa under telefonsamtalen til vedkommende på statspolitiet, at statspolitiet måtte befri ham for denne pastor Djupvik som urettmessig var kaldt til å være sogneprestens vikar og som hadde fornærmet tiltalte på det alvorligste. Det er ikke opplyst at statspolitiet foretok seg noe i anledning henvendelsen.

I. nr. 4 c.

Høsten 1942 møtte tiltalte sammen med "biskop" Falck Hansen, ^{og} "ekspedisjonssjef" Feyling hos Statspolitiet i Bergen. Konferansen gjaldt spørsmålet om iverksettelse av "skarpe forholdsregler" overfor prestene i Bergen, og, enten det nu uttrykkelig ble sagt under konferansen eller ikke, må det ~~videre~~ antas at samtlige møtende var klar over at det ~~under disse forholdsregler~~ herunder / også kunne bli tale om arrestasjoner av prestene. Feyling var av "biskop" Falck Hansen anmodet om å komme til Bergen i denne anledning. Hvem som egentlig tok initiativet til dette møte er ikke på det rene, men bakgrunnen har utvilsomt vært at tiltalte følte seg motarbeidet av prestene i Bergen og har drøftet denne

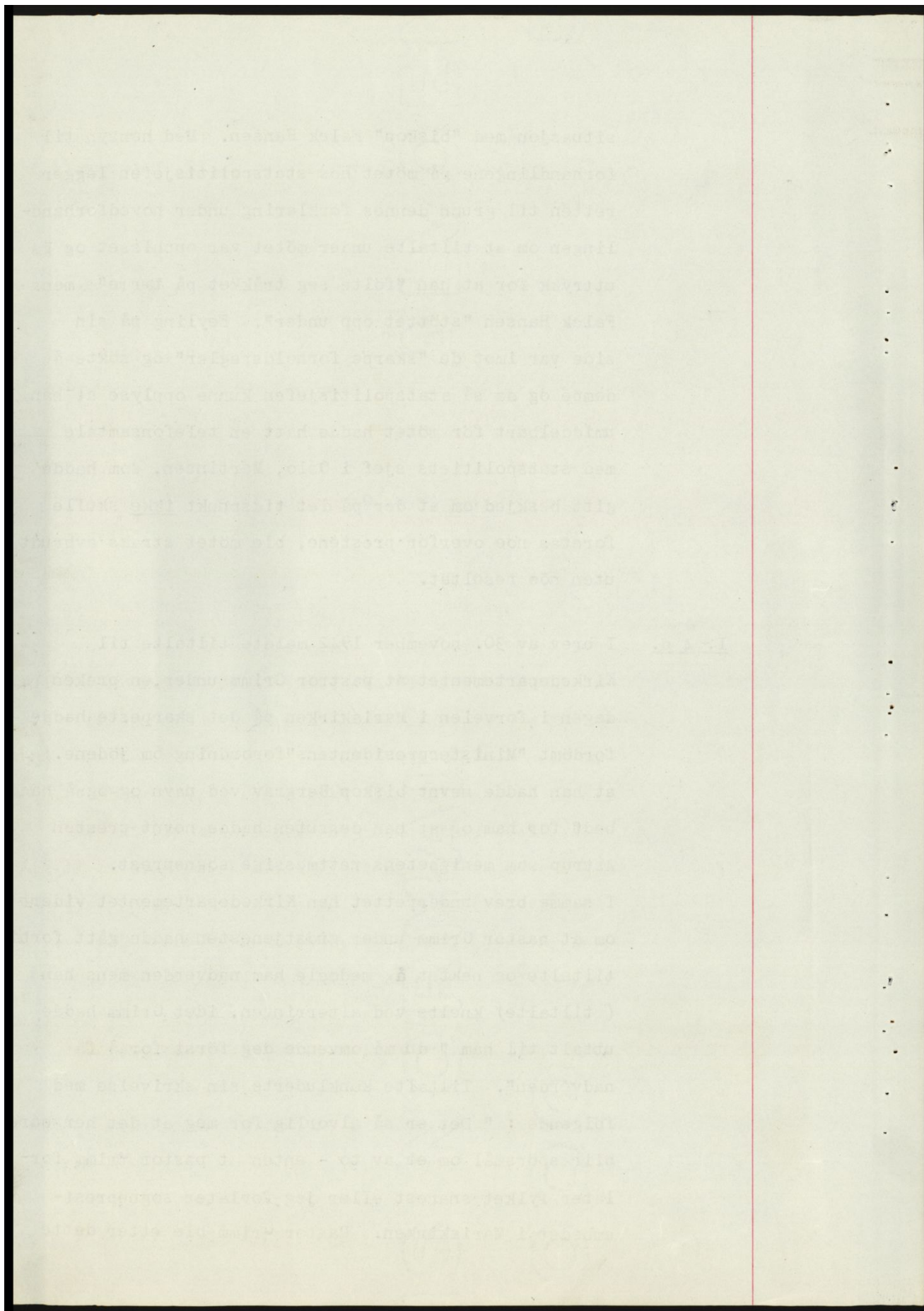
8

- 22

situasjon med "biskop" Falck Hansen. Med hensyn til forhandlingene på mötet hos statspolitisjefen legger retten til grunn dennes forklaring under hovedforhandlingen om at tiltalte under mötet var opphisset og ga uttrykk for at han "fölte seg tråkket på tærne" mens Falck Hansen "stöttet opp under". Feyling på sin side var imot de "skarpe forholdsregler" og sökte å dempe og da så statspolitisjefen kunne opplyse at han umiddelbart för mötet hadde hatt en telefonsamtale med statspolitiets sjef i Oslo, Martinsen, som hadde gitt beskjed om at der på det tidspunkt ikke skulle foretas noe overfor prestene, ble mötet straks avbrutt uten noe resultat.

I.-4 d.

I brev av 30. november 1942 meldte tiltalte til Kirkedepartementet at pastror Grimm under en preken dagen i forveien i Mariakirken på det skarpeste hadde fordömt "Ministerpresidentens"forordning om jödene, at han hadde nevnt biskop Bergrav ved navn og også hadde bedt for ham og at han dessuten hadde nevnt presten Astrup som menighetens rettmessige sogneprest. I samme brev underrettet han Kirkedepartementet videre om at pastor Grimm under gudstjenesten hadde gått forbi tiltalte og nektet å meddele ham nadverden mens han (tiltalte) knelte ved alterringen, idet Grimm hadde uttalt til ham " du må omvende deg först for å få nadverden". Tiltalte konkluderte sin skrivelse med følgende : " Det er så alvorlig for meg at det her bare blir spørsmål om et av to - enten at pastor Grimm forlater fylket snarest eller jeg forlater sogneprestembedet i Mariakirken." Pastor Grimm ble etter dette

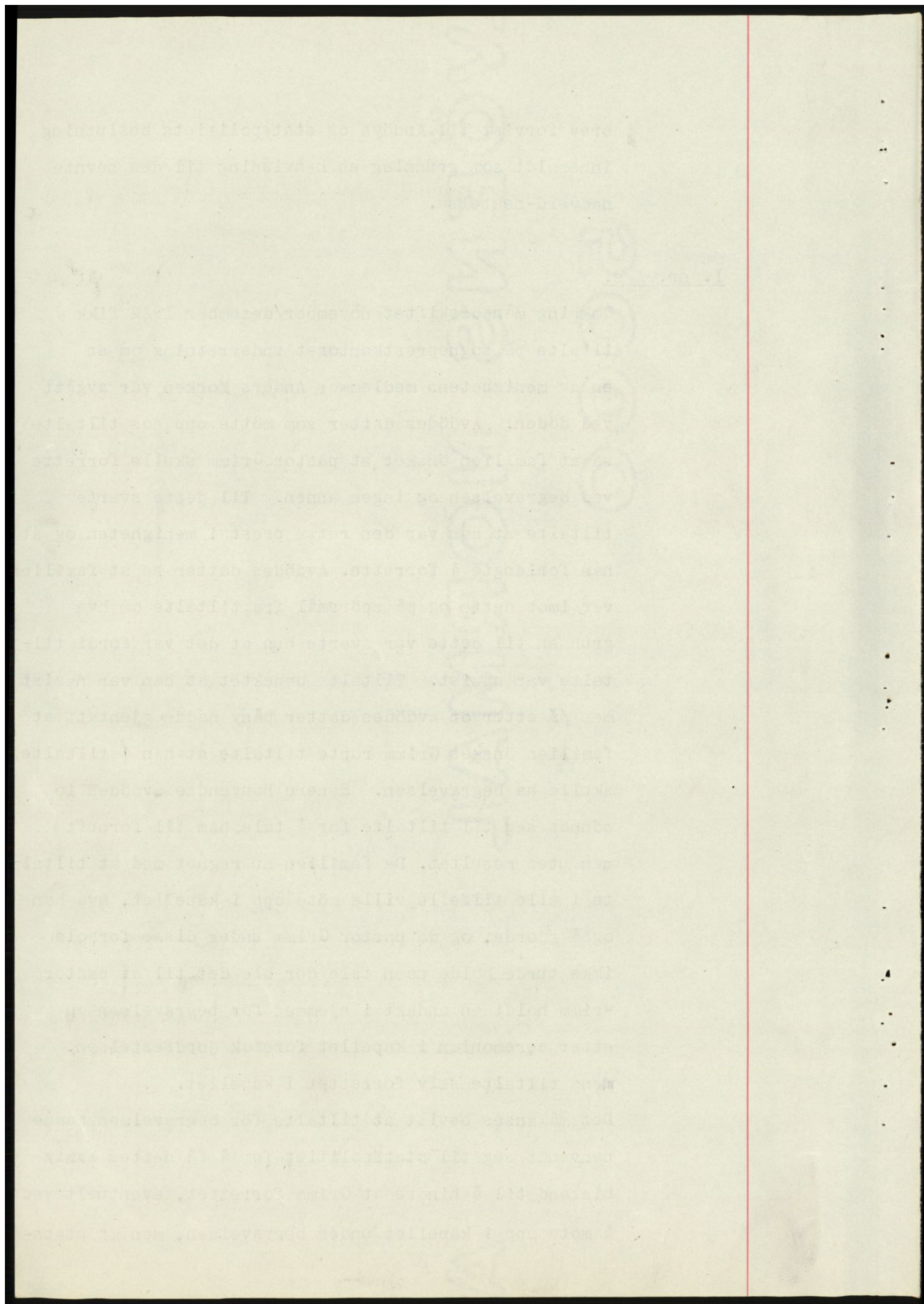
- 23 -

brev forvist til Andøya og statspolitietts beslutning inneholdt som grunnlag en henvisning til den nevnte nadverd-nektelse.

I. nr. 4 e.

Omkring månedsskiftet november/desember 1942 fikk tiltalte på sogneprestkontoret underretning om at en av menighetens medlemmer, Anders Morken, var avgått ved døden. Avdødes datter som møtte opp hos tiltalte sa at familien ønsket at pastor Grimm skulle forrette ved begravelsen og ingen annen. Til dette svarte tiltalte at han var den rette prest i menigheten og at han forlangte å forrette. Avdødes datter sa at familien var imot dette og på spørsmål fra tiltalte om hva grunnen til dette var svarte hun at det var fordi tiltalte var nazist. Tiltalte benektet at han var nazist, men på ettermat avdødes datter påny hadde gjentatt at familien ønsket Grimm ropte tiltalte at han (tiltalte) skulle ha begravelsen. Senere henvendte avdødes to sønner seg til tiltalte for å tale ham til fornuft, men uten resultat. Da familien nu regnet med at tiltalte i alle tilfelle ville møte opp i kapellet, hva han også gjorde, og da pastor Grimm under disse forhold ikke turde holde noen tale der, ble det til at pastor Grimm holdt en andakt i hjemmet før begravelsen og etter ceremonien i kapellet foretok jordfestelsen, mens tiltalte selv forrettet i kapellet.

Det må anses bevist at tiltalte før begravelsen hadde henvendt seg til statspolitiet for å få dettes ~~samt~~ bistand til å hindre at Grimm forrettet, eventuelt ved å møte opp i kapellet under begravelsen, men at stats-

10

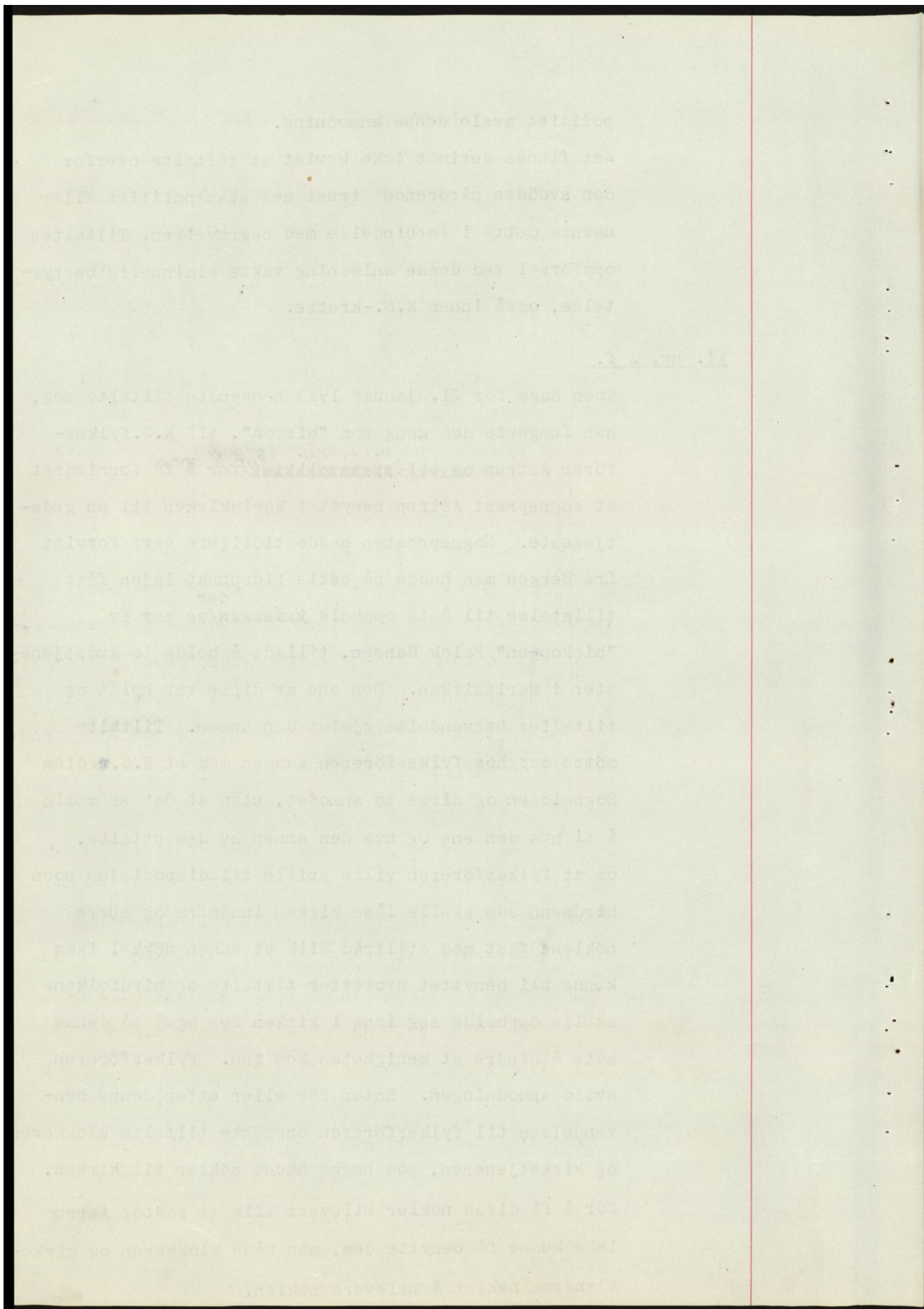
- 24 -

politiet av slo denne anmodning.

Det finnes derimot ikke bevist at tiltalte overfor den avdödes pårørende truet med statspolitiet eller nevnte dette i forbindelse med begravelsen. Tiltaltes oppførsel ved denne anledning vakte alminnelig bestyrrelse, også innen N.S.-kretse.

I. nr. 4 f.

Noen dage før 21. januar 1943 henvendte tiltalte seg, han fungerte den gang som "biskop", til N.S.fylkesfører Astrup ~~og til statspolitiet~~ for å få forhindret at sogneprest Astrup benyttet Mariakirken til en gudstjeneste. Sognepresten hadde tidligere vært forvist fra Bergen men hadde på dette tidspunkt igjen fått tillatelse til å ta opphold ^{der} i Bergen/og var av "biskoppen", Falck Hansen, tilladt å holde to gudstjenester i Mariakirken. Den ene av disse var holdt og tiltaltes henvendelse gjaldt den annen. Tiltalte møtte opp hos fylkesføreren sammen med et N.S.medlem, Rognaldsen, og disse to anmodet, uten at det er mulig å si hva den ene og hva den annen av dem uttalte, om at fylkesføreren ville stille til disposisjon noen hørdmenn som skulle låse kirken innenfra og surre nøklene fast med ståltråd slik at annen nøkkel ikke kunne bli benyttet, hvorefter tiltalte og hirdfolkene skulle oppholde seg inne i kirken for også på denne måte å hindre at menigheten kom inn. Fylkesføreren av slo anmodningen. Enten før eller etter denne henvendelsen til fylkesføreren oppsøkte tiltalte klokkeren og kirketjeneren, som begge hadde nøkler til kirken, for å få disse nøkler utlevert, slik at pastor Astrup ikke kunne få benytte dem, men både klokkeren og kirketjeneren nektet å utlevere nøklene.

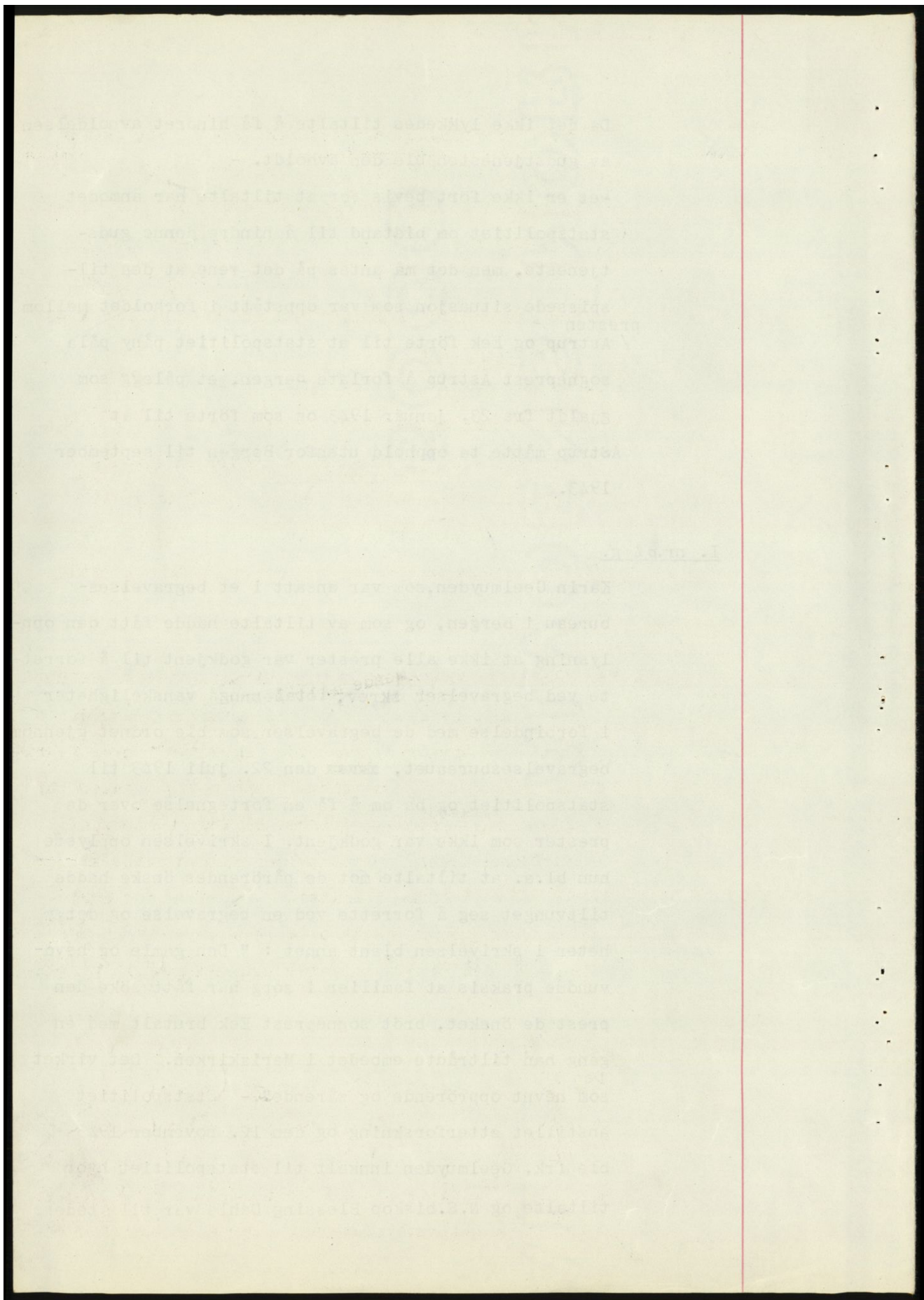
- 25 -

Da det ikke lykkedes tiltalte å få hindret avholdelsen av gudstjenesten ble den avholdt. -

Det er ikke ført bevis for at tiltalte har anmodet statspolitiet om bistand til å hindre denne gudstjeneste, men det må antas på det rene at den tilspissede situasjon som var oppstått i forholdet mellom presten / Astrup og Eek førte til at statspolitiet påny påla sogneprest Astrup å forlate Bergen, et pålegg som gjaldt fra 23. januar 1943 og som førte til at Astrup måtte ta opphold utenfor Bergen til september 1943.

I. nr. 4 g.

Karin Geelmuyden, som var ansatt i et begravelsebureau i Bergen, og som av tiltalte hadde fått den opplysning at ikke alle prester var godkjent til å forrette ved begravelser skrev, for å unngå vanskeligheter i forbindelse med de begravelser som ble ordnet gjennom begravelsebureauet, ~~skrev~~ den 22. juli 1943 til statspolitiet og ba om å få en fortegnelse over de prester som ikke var godkjent. I skrivelsen opplyste hun bl.a. at tiltalte mot de pårørendes ønske hadde tiltvunget seg å forrette ved en begravelse og det heter i skrivelsen blant annet: " Den gamle og hevdvundne praksis at familier i sorg har fått søke den prest de ønsket, bröt sogneprest Eek brutalt med en gang han tiltrådte embedet i Mariakirken. Det virket som nevnt opprørende og sårende". - Statspolitiet anstillet etterforskning og den 12. november 1943 ble frk. Geelmuyden innkalt til statspolitiet, hvor tiltalte og N.S.biskop Blessing Dahle var til stede,

12

- 26

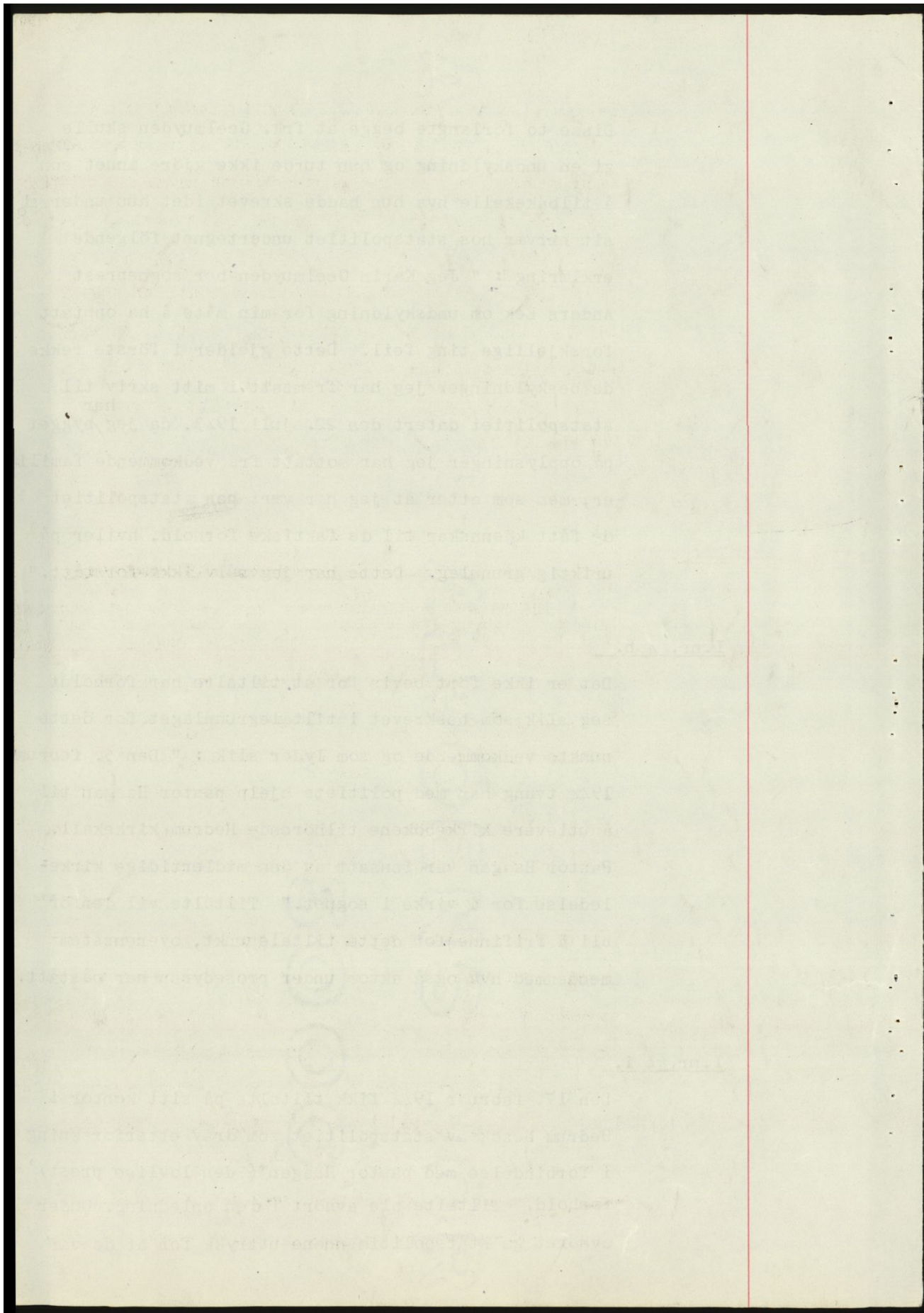
Disse to forlangte begge at frk. Geelmuyden skulle gi en undskyldning og hun turde ikke gjøre annet enn å tilbakekalle hva hun hadde skrevet, idet hun under sit nærvær hos statspolitiet undertegnet følgende erklæring : " Jeg Karin Geelmuyden ber sogneprest Anders Eek om undskyldning for min måte å ha opptatt forskjellige ting feil. Dette gjelder i første rekke de beskyldninger jeg har fremsatt i mitt skriv til statspolitiet datert den 22. juli 1943, da jeg ^{har} bygget på opplysninger jeg har mottatt fra vedkommende familier, men som etter at jeg har vært paa statspolitiet og fått kjennskap til de faktiske forhold, hviler på uriktig grunnlag. Dette har jeg selv ikke forstått."

I.nr. 4 h.

Det er ikke ført bevis for at tiltalte har forholdt seg slik som beskrevet i tiltalegrunnlaget for dette punkts vedkommende og som lyder slik : " Den 5. februar 1944 tvang han med politiets hjelp pastor Haagan til å utlevere kirkebøkene tilhørende Hedrum kirkekall. Pastor Haagan var innsatt av den midlertidige kirkeledelse for å virke i sognet." Tiltalte vil derfor bli å frifinne for dette tiltalepunkt, overensstemmende med hva også aktor under prosedyren har påstått.

I.nr. 4 i.

Den 17. februar 1944 fikk tiltalte på sitt kontor i Hedrum besök av statspolitiet, som drev etterforskning i forbindelse med pastor Haagan (den lovlige prest)'s forhold. Tiltalte ble avhört i den anledning. Under avhøret ga statspolitimennene uttrykk for at de var

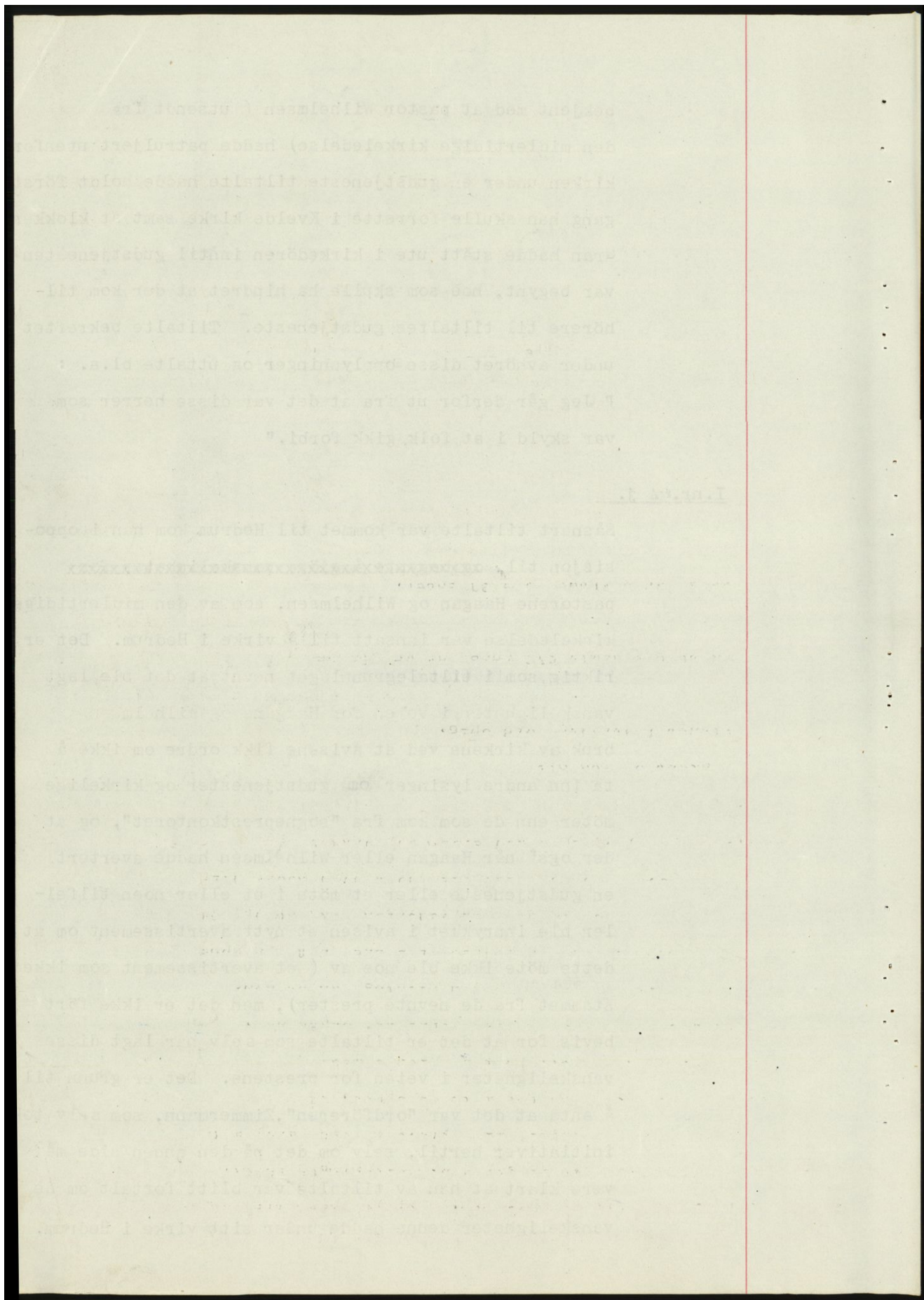
13

27

bekjent med at pastor Wilhelmsen (utsendt fra den midlertidige kirkeledelse) hadde patruljert utenfor kirken under en gudstjeneste tiltalte hadde holdt først gang han skulle forrette i Kvelde kirke samt at klokken Gran hadde stått ute i kirkedøren inntil gudstjenesten var begynt, noe som skulle ha hindret at der kom tilhørere til tiltaltes gudstjeneste.] Tiltalte bekreftet under avhøret disse opplysninger og uttalte bl.a. :
" Jeg går derfor ut fra at det var disse herrer som var skyld i at folk gikk forbi."

I.nr. 4 j.

Såsnart tiltalte var kommet til Hedrum kom han i opposisjon til, ~~og begynte å gjøre vanskeligheter for~~ pastorene Haagan og Wilhelmsen, som av den midlertidige kirkeledelse var innsatt til å virke i Hedrum. Det er riktig, som i tiltalegrunlaget nevnt, at det ble lagt vanskeligheter i veien for Haagans og Wilhelmsens bruk av kirkene ved at avisene fikk ordre om ikke å ta inn andre lysinger om gudstjenester og kirkelige møter enn de som kom fra "sogneprestkontoret", og at der også når Haagan eller Wilhelmsen hadde avertert en gudstjeneste eller et møte i et eller noen tilfeller ble innrykket i avisen et nytt avertissement om at dette møte ikke ble noe av (et avertissement som ikke stammet fra de nevnte prester), men det er ikke ført bevis for at det er tiltalte som selv har lagt disse vanskeligheter i veien for prestene. Det er grunn til å anta at det var "ordføreren", Zimmermann, som selv tok initiativet hertil, selv om det på den annen side må være klart at han av tiltalte var blitt fortalt om de vanskeligheter denne hadde under sitt virke i Hedrum.

97 - 28

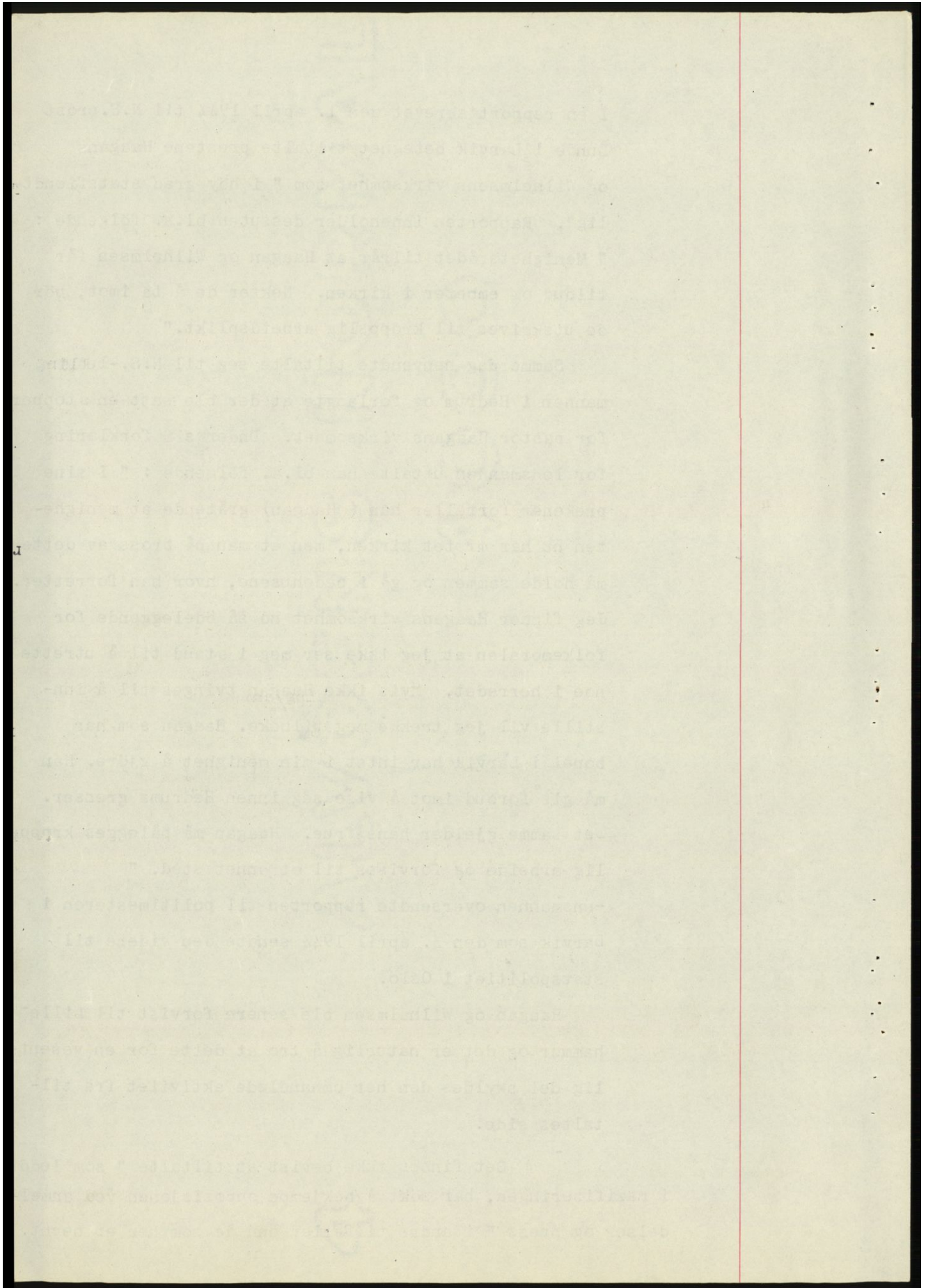
I en rapport skrevet den 1. april 1944 til N.S.prost Lunde i Larvik betegnet tiltalte prestene Haagans og Wilhelmsens virksomhet som " i høy grad statsfiendtlig". Rapporten inneholder dessuten bl.a. følgende : " Menighetsrådet tilrår at Haagan og Wilhelmsen får tilbud om embeter i kirken. Nekter de å ta imot, bør de utskrives til kroppslig arbeidsplikt."

Samme dag henvendte tiltalte seg til N.S.-leidsmannen i Hedrum og forlangte at der ble satt en stopper for pastor Haagans virksomhet. Under sin forklaring for lensmannen uttalte han bl.a. følgende : " I sine prekener forteller han (Haagan) gråtende at menigheten nu har mistet kirken, men at man på tross av dette må holde sammen og gå i bedehusene, hvor han forretter. Jeg finner Haagans virksomhet no så ødeleggende for folkemoralen at jeg ikke ser meg i stand til å utrette noe i herredet. Hvis ikke Haagan tvinges til å innstille vil jeg trekke meg tilbake. Haagan som har bopel i Larvik har intet i min menighet å gjøre. Han må gis forbud imot å vise seg innen Hedrums grenser. Det samme gjelder hans frue. Haagan må pålegges kroppslig arbeide og forvises til et annet sted. "

Leidsmannen oversendte rapporten til politimesteren i Larvik som den 4. april 1944 sendte den videre til statspolitiet i Oslo.

Haagan og Wilhelmsen ble senere forvist til Lillehammer og det er naturlig å tro at dette for en vesentlig del skyldes den her omhandlede aktivitet fra tiltaltes side.

Det finnes ikke bevist at tiltalte " som ledd i nazifiseringen, har søkt å bekjempe opposisjonen ved anmeldelser og press " i andre tilfeller enn de som her er nevnt.

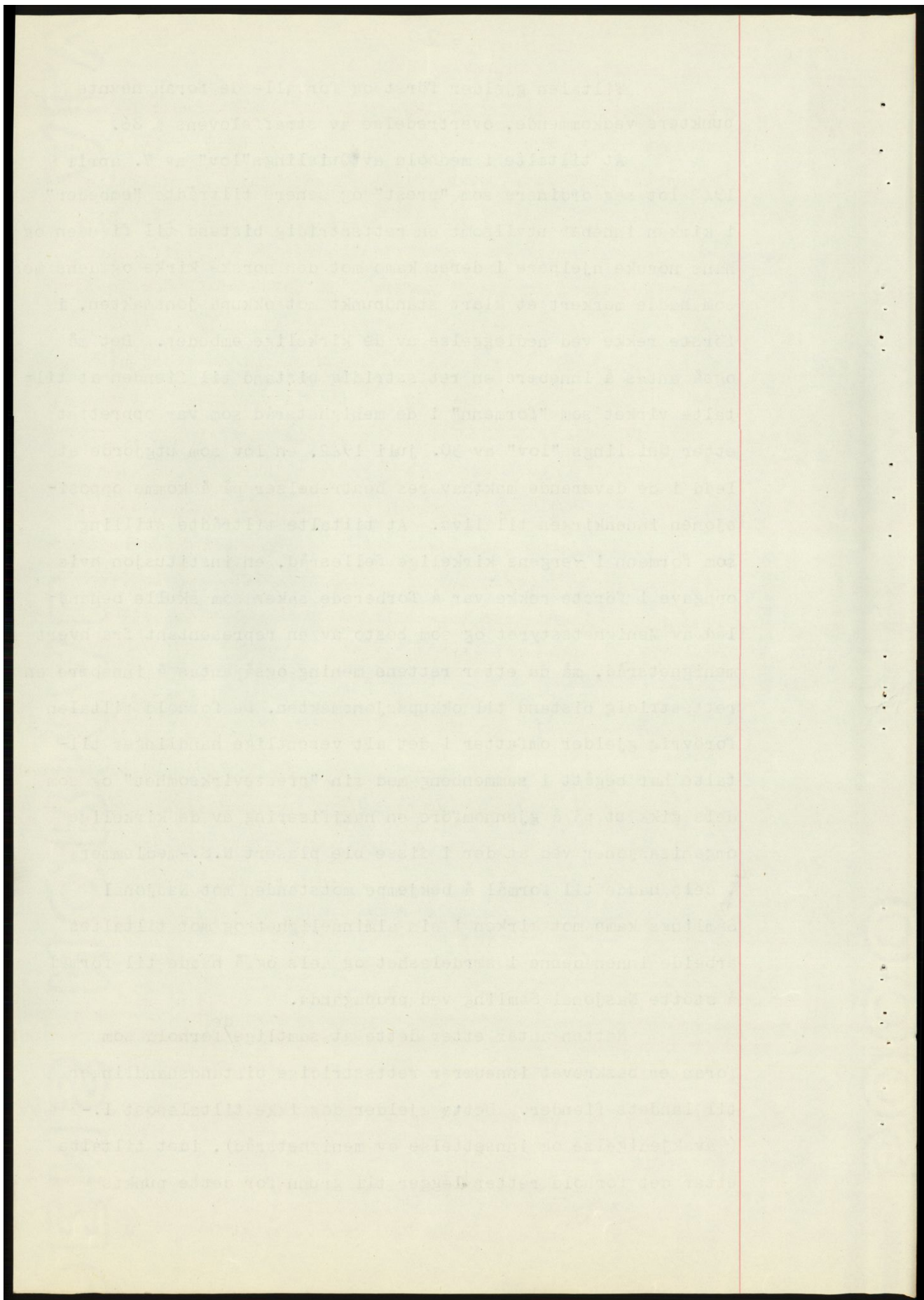

- 29 -

Tiltalen gjelder først og for alle de foran nevnte punkters vedkommende, overtredelse av straffelovens § 86.

At tiltalte i medhold av Quislings "lov" av 7. april 1942 lot seg ordinere som "prest" og senere tiltrådte "embeder" i kirken innebar utvilsomt en rettsstridig bistand til fienden og hans norske hjelpere i deres kamp mot den norske kirke og dens men som hadde markert et klart standpunkt mot okkupasjonsmakten, i første rekke ved nedleggelse av de kirkelige embeder. Det må også antas å innebære en rettsstridig bistand til fienden at tiltalte virket som "formann" i de menighetsråd som var opprettet etter Quislings "lov" av 30. juli 1942, en lov som utgjorde et ledd i de daværende makthaveres bestrebelser på å komme opposisjonen innenkirken til livs. At tiltalte tiltrådte stilling som formann i Bergens kirkelige fellestråd, en institusjon hvis oppgave i første rekke var å forberede saker som skulle behandlet av Menighetsstyret og som besto av en representant fra hvert menighetsråd, må da etter rettens mening også antas å innebære en rettsstridig bistand til okkupasjonsmakten. De forhold tiltalen forøvrig gjelder omfatter i det alt vesentlige handlinger tiltalte har begått i sammenheng med sin "prestevirksomhet" og som dels gikk ut på å gjennomføre en nazifisering av de kirkelige organisasjoner ved at der i disse ble plasert N.S.-medlemmer, dels hadde til formål å bekjempe motstanden mot Nasjonal Samlings kamp mot kirken i sin alminnelighet, og mot tiltaltes arbeide innen denne i særdeleshet, og dels også hadde til formål å støtte Nasjonal Samling ved propaganda.

Retten antar etter dette at samtlige^{de} forhold som foran er beskrevet innebærer rettsstridige bistandshandlinger til landets fiender. Dette gjelder dog ikke tiltalepost I.-3 a (avskjedigelse og innsettelse av menighetsråd), idet tiltalte etter det forhold retter legger til grunn for dette punkts

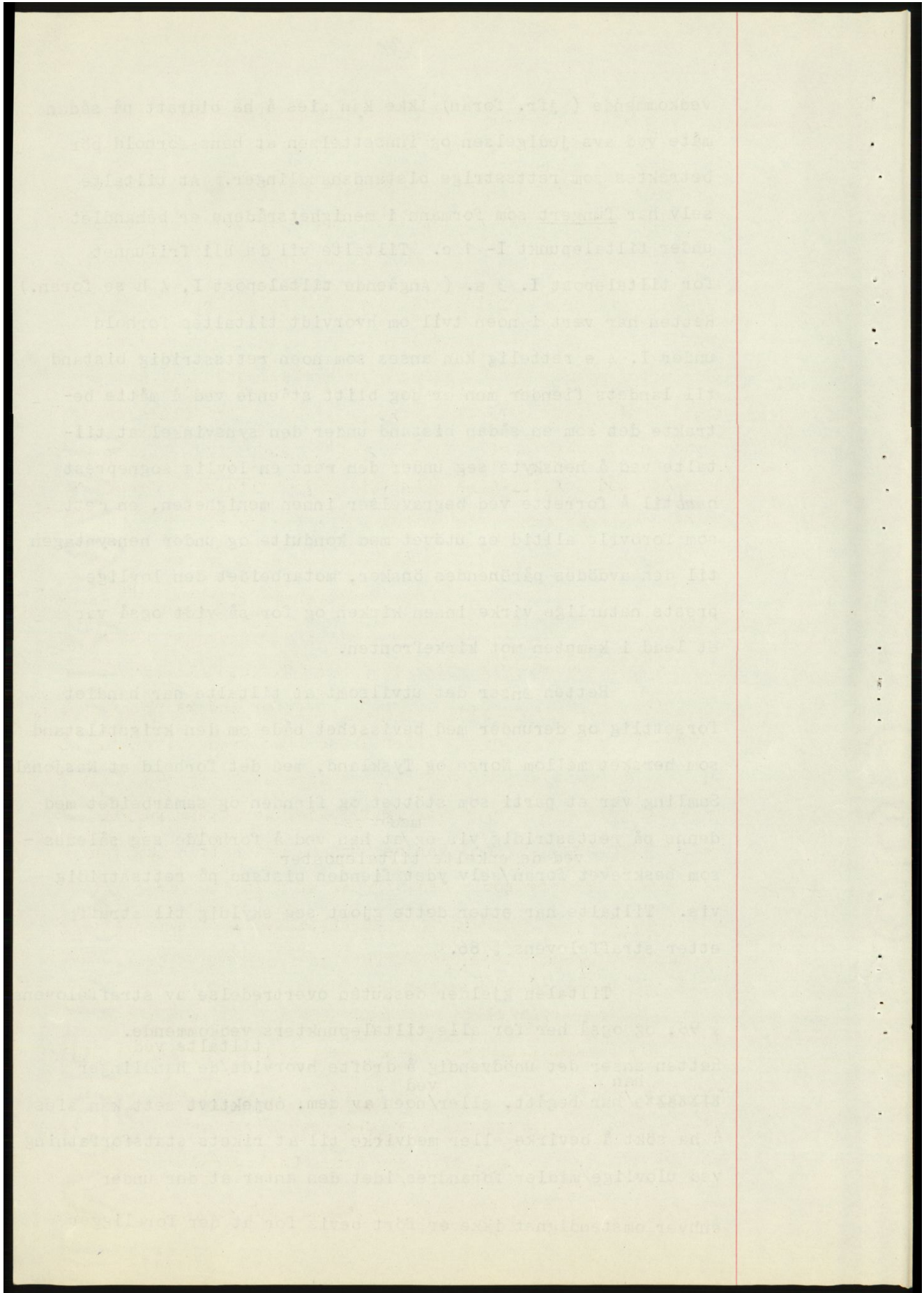

16 - 30

vedkommende (jfr. foran) ikke kan sies å ha bidratt på sådan måte ved avskjedigelsen og innsettelsen at hans forhold bör betraktes som rettsstrige bistandshandlinger. At tiltalte selv har fungert som formann i menighetsrådene er behandlet under tiltalepunkt I- 1 c. Tiltalte vil da bli frifunnet for tiltalepost I. 3 a. (Angående tiltalepost I,-4 h se foran.) Retten har vært i noen tvil om hvorvidt tiltaltes forhold under I.-4 e rettelig kan anses som noen rettsstridig bistand til landets fiender, men er dog blitt stående ved å måtte betrakte det som en sådan bistand under den synsvinkel at tiltalte ved å henskyte seg under den rett en lovlig sogneprest hadde til å forrette ved begravelser innen menigheten, en rett som forövrig alltid er utövet med konduite og under hensyntagen til den avdödes pårörendes önsker, motarbeidet den lovlige prests naturlige virke innen kirken og for så vidt også var et ledd i kampen mot kirkefronten.

Retten anser det utvilsomt at tiltalte har handlet forsettlig og derunder med bevissthet både om den krigstilstand som hersket mellom Norge og Tyskland, med det forhold at Nasjonal Samling var et parti som støttet og fienden og samarbeidet med denne på rettsstridig vis og/at han ved å forholde seg således ^{med} ved de enkelte tiltaleposter som beskrevet foran/selv ydet fienden bistand på rettsstridig vis. Tiltalte har etter dette gjort seg skyldig til straff etter straffelovens § 86.

Tiltalen gjelder dessuten overtredelse av straffelovens § 98, og også her for alle tiltalepunkters vedkommende. Retten anser det unödvendig å dröfte hvorvidt/de handlinger ^{tiltalte ved} han ^{ved} ~~tiltalte~~/har begått, eller/noen av dem, öbjectivt sett kan sies å ha sökt å bevirke eller medvirke til at rikets statsforfatning ved ulovlige midler forandres, idet den antar at der under enhver omstendighet ikke er fört bevis for at der foreligger

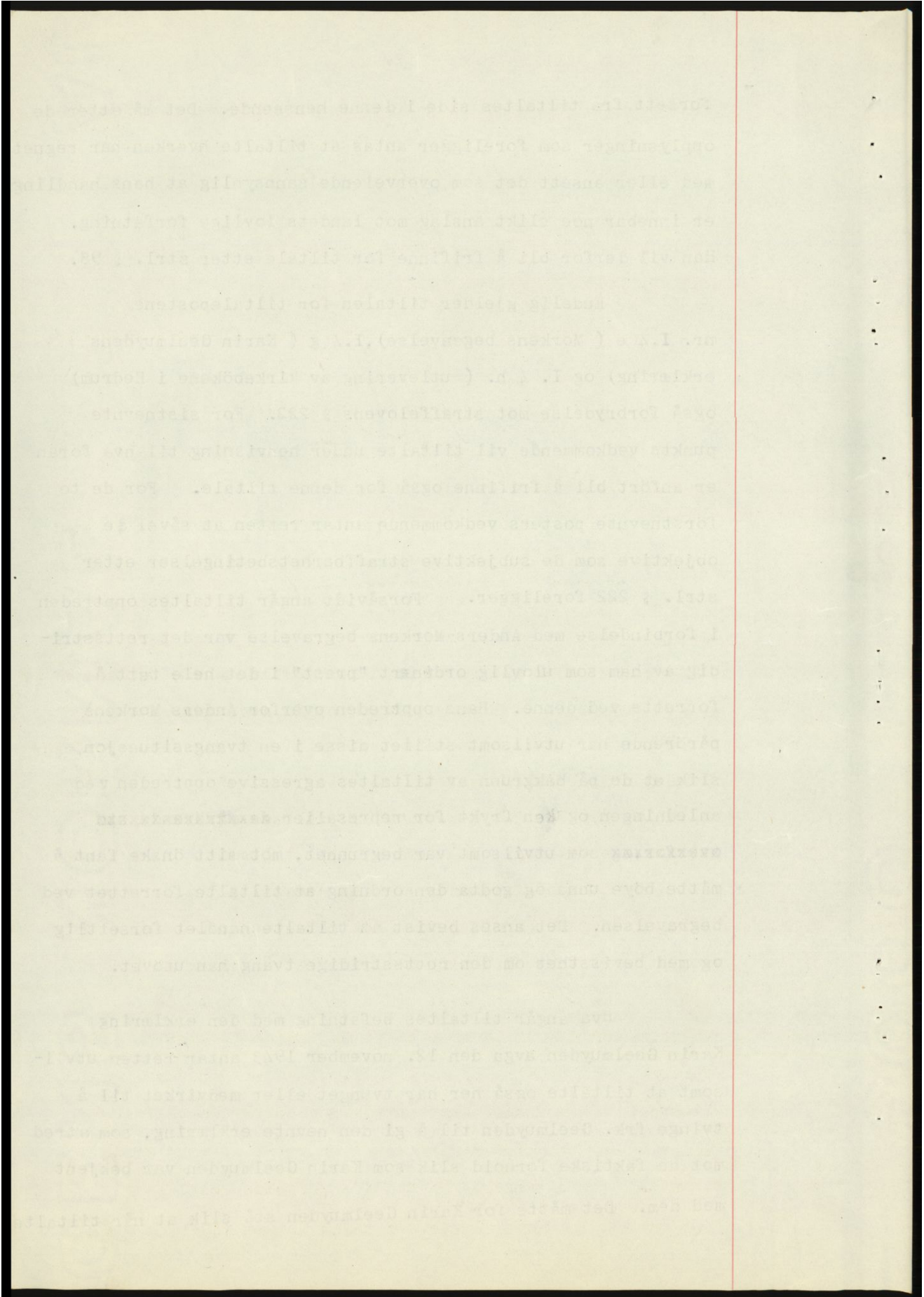
177

- 31 -

forsett fra tiltaltes side i denne henseende. Det må etter de opplysninger som foreligger antas at tiltalte hverken har regnet med eller ansett det som overveiende sannsynlig at hans handlinger innebar noe slikt anslag mot landets lovlige forfatning. Han vil derfor bli å frifinne for tiltale etter strl. § 98.

Endelig gjelder tiltalen for tiltalepostene nr. I.4 e (Morkens begravelse), I.4 g (Karin Geelmuydens erklæring) og I. 4 h. (utlevering av kirkebøkene i Hedrum) også forbrydelse mot straffelovens § 222. For sistnevnte punkts vedkommende vil tiltalte, under henvisning til hva foran er anført, bli å frifinne også for denne tiltale. For de to førstnevnte posters vedkommende antar retten at såvel de objektive som de subjektive straffbarhetsbetingelser etter strl. § 222 foreligger. Forsåvidt angår tiltaltes opptreden i forbindelse med Anders Morkens begravelse var det rettsstridig av ham som ulovlig ordinert "prest" i det hele tatt å forrette ved denne. Hans opptreden overfor Anders Morkens pårørende har utvilsomt stillet disse i en tvangssituasjon, slik at de på bakgrunn av tiltaltes aggressive opptreden ved anledningen, og en frykt for represalier, ~~den pårørendes~~ ~~overføring~~ som utvilsomt var begrunnet, mot sitt ønske fant å måtte bøye unna og godta den ordning at tiltalte forrettet ved begravelsen. Det anses bevist at tiltalte handlet forsettlig og med bevissthet om den rettsstridige tvang han utøvet.

Hva angår tiltaltes befatning med den erklæring Karin Geelmuyden avga den 12. november 1943 antar retten utvilsomt at tiltalte også her har tvunget eller medvirket til å tvinge frk. Geelmuyden til å gi den nevnte erklæring, som stred mot de faktiske forhold slik som Karin Geelmuyden var bekjent med dem. Det måtte for Karin Geelmuyden stå slik, at når tiltalte

18

- 32 -

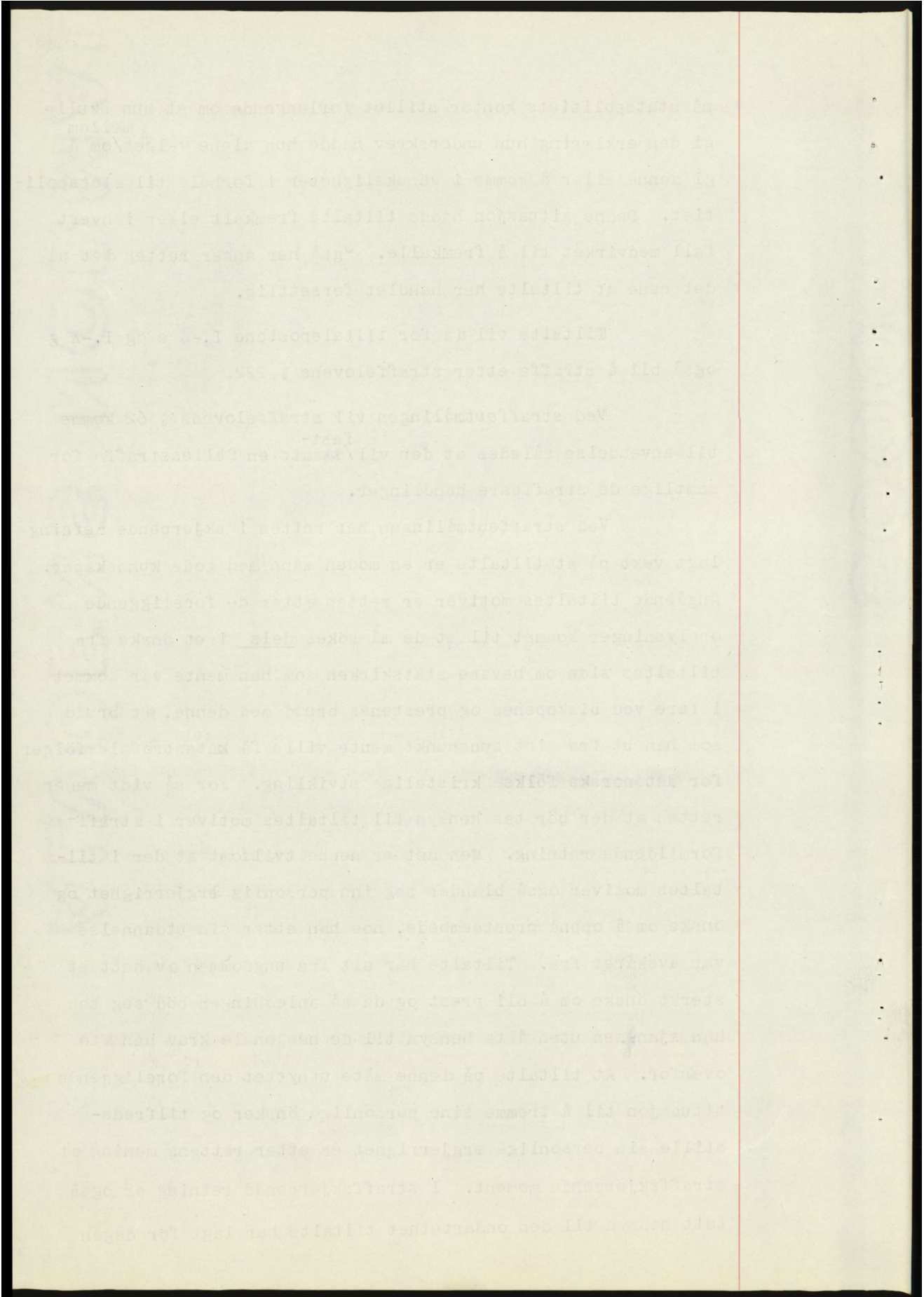
på statspolitiets kontor stillet forlangende om at hun skulle gi den erklæring hun underskrev hadde hun alene valget/om å mellom gi denne eller å komme i vanskeligheter i forhold til statspolitiet. Denne situasjon hadde tiltalte fremkalt eller i hvert fall medvirket til å fremkalle. Ugså her anser retten det på det rene at tiltalte har handlet forsettlig.

Tiltalte vil da for tiltalepostene I,-4 e og I.-4 g også bli å straffe etter straffelovens § 222.

Ved straffeutmålingen vil straffelovens § 62 komme til anvendelse, således at der vil ^{bli} fastsatt en fellesstraff for samtlige de straffbare handlinger.

Ved straffeutmålingen har retten i skjerpene retning lagt vekt på at tiltalte er en moden mann med gode kunnskaper.

Angående tiltaltes motiver er retten etter de foreliggende opplysninger kommet til at de må søkes dels i et ønske fra tiltaltes side om ^å bevare statskirken, som han mente var kommet i fare ved biskopenes og prestenes brudd med denne, et brudd som han ut fra sitt synspunkt mente ville få katastrofale følger for det norske folks kristelige utvikling. For så vidt mener retten at der bør tas hensyn til tiltaltes motiver i straffformildende retning. Men det er neppe tvilsomt at der i tiltaltes motiver også blander seg inn personlig ærgjerrighet og ønske om å oppnå presteembede, noe han etter sin utdanning var avskåret fra. Tiltalte har alt fra ungdommen av hatt et sterkt ønske om å bli prest og da så anledningen bød seg tok han sjansen, uten å ta hensyn til de nasjonale krav han sto overfor. At tiltalte på denne måte utnyttet den foreliggende situasjon til å fremme sine personlige ønsker og tilfredsstille sin personlige ærgjerrighet er etter rettens mening et straffskjerpene moment. I straffskjerpene retning er også tatt hensyn til den ondartethet tiltalte har lagt for dagen

19

- 33 -

hvor det gjaldt forfølgelsen av sine motstandere, selv om også denne agressivitet må forklares både ved tiltaltes oppfatning av at det av hensyn til kirken var nødvendig å skaffe de "loyale" prester arbeidsfred og muligheter og ved at tiltalte personlig ønsket å rydde ~~mark~~ til side de personer som stillet seg i veien for hans karriere som prest.

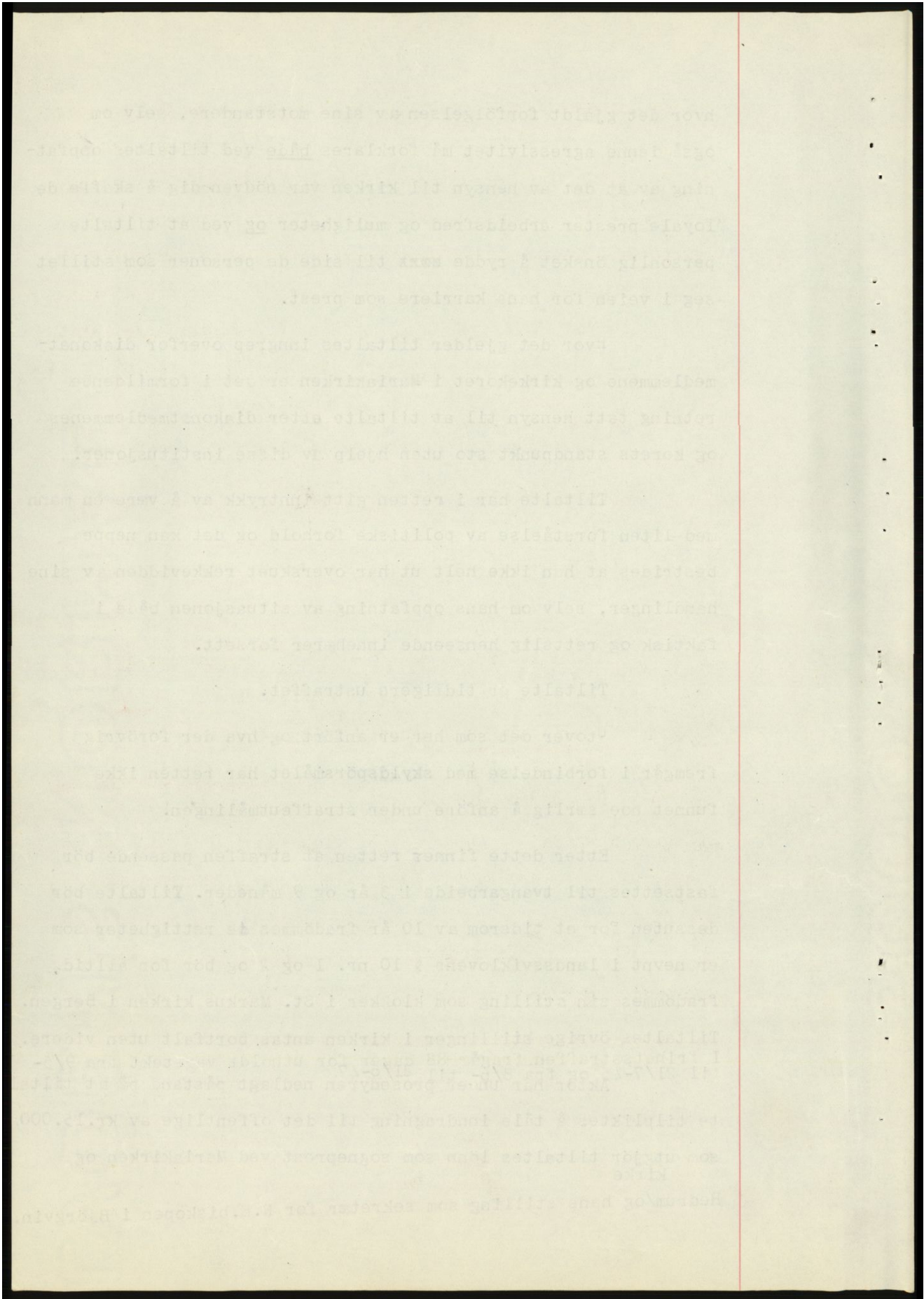
Hvor det gjelder tiltaltes inngrep overfor diakonatmedlemmene og kirkekoret i Mariakirken er det i formildende retning tatt hensyn til, at tiltalte ~~etter~~ diakonatmedlemmenes og korets standpunkt sto uten hjelp av disse institusjoner.

Tiltalte har i retten gitt inntrykk av å være en mann med liten forståelse av politiske forhold og det kan neppe bestrides at han ikke helt ut har overskuet rekkevidden av sine handlinger, selv om hans oppfatning av situasjonen både i faktisk og rettslig henseende innebærer forsett.

Tiltalte er tidligere ustraffet.

Utover det som her er anført, og hva der forövrig fremgår i forbindelse med skyldspørsmålet har retten ikke funnet noe særlig å anføre under straffeutmålingen.

Etter dette finner retten at straffen passende bør fastsettes til tvangarbeide i 3 år og 9 måneder. Tiltalte bør dessuten for et tidsrom av 10 år fradømmes de rettigheter som er nevnt i landssviklovens § 10 nr. 1 og 2 og bør for alltid fradømmes sin stilling som klokker i St. Markus kirken i Bergen. Tiltaltes övrige stillinger i kirken antas bortfalt uten videre. I frihetsstraffen fragår 88 dager for utholdt varetekt fra 9/5-til 21/7-45 og fra 8/6- til 21/6-47. Aktör har under prosedyren nedlagt påstand på at tiltalte tilpliktet å tåle inndragning til det offentlige av kr.15.000, som utgjör tiltaltes lønn som sogneprest ved Mariakirken og i kirke Hedrum/og hans stilling som sekretær for N.S.biskopen i Björgvin.

- 34

Beløpet er fremkommet etter at der i bruttoinntekten er gjort fradrag for skatter. Tiltalte og hans forsvarer har ikke hatt noe å bemerke til beregningen. Retten antar at inndragningen er hjemlet i landssviklovens § 14, jfr. straffelovens § 36, og finner at den av påtalemyndigheten foretagne beregning av inndragningsbeløpet er riktig. Imidlertid antar den at inndragning ikke bør skje, under hensyn til at tiltalte intet eier og til at det også må ansees usannsynlig at han på et senere trinn vil ha mulighet for å betale nevneverdig. -

Saksomkostninger tilkjennes ikke, jfr. straffelovens § 452 annet ledd. -prosess-

Dommen er enstemmig.

Domsslutning :

Tiltalte Anders Eek dømmes for forbrydelse mot straffelovens § 86 og § 222 jfr. straffelovens § 62 til tvangsarbeide i 3 år og 9 måneder - tre år og ni måneder - med fradrag av 88 - åtte og åtti dager - for utholdt varetekt.

Han fradømmes sin stilling som klokker ved St. Markus menighet i Bergen og taper for et tidsrom av 10 - ti - år de rettigheter som er nevnt i landssviklovens § 10 nr. 1 og 2, jfr. § 11.

Han frifinnes for tiltalepostene I, 3 a og I, 4 h samt for tiltalen etter straffelovens § 98.

Rettsmøtene den 9/

Dommen opplestes i nærvær av aktor og forsvarer. Tiltalte var ikke til stede under domsavsigelsen.

Reshius f. l. byord.
 Statsadvokaten for landssviksaker
 i Bergen, Hordaland, Sogn og Fjordane, og i Trondheim.

